

ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΤΟΜΕΣ

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ - ΠΑΙΔΕΙΑ - ΠΑΤΡΙΔΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ιδιόμελον Δοξαστικόν: «Σε, τον αναβαλλόμενον το φως...»	111
Αλ. Παπαδιαμάντης: Ο Επιτάφιος και η Ανάστασις εις τα χωρία	113
Διον. Κ. Μαγκλιβέρας: Ο μέγας και ο πρώτος	119
Ιουστ. Δ. Μαρμαρινός: Διακόσια χρόνια ξενιτεμένοι «Αιγινήτες Πολεμιστές»	123
Νικ. Κάτσας: Ο πυρηνικός εφιάλτης	129
Νικ. Γ. Κοντοσόπουλος: Κυριολεξία, μεταφορικές χρήσεις και συνώνυμα	133
Π. Η. Μελανοφρύδης: Ένα Πάσχα σε τουρκικό μαχαλά	136
Επιστολή: Δείγμα εκτίμησης των αποφοίτων μας (Γ. Μπάκος)	140
Θέσεις και Προβληματισμοί: Σε δουλειά να βρισκόμαστε (Αν. Ν. Μαρίνος)	141
Γ. Σουρή: Άρθρον πολιτικόν (ποίηση)	142

«ὄν τρόπον ἐπιποθεῖ ἡ ἔλαφος
ἐπὶ τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων» (Ψαλμ. μα΄, 2)

ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΤΟΜΕΣ

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ - ΠΑΙΔΕΙΑ - ΠΑΤΡΙΔΑ

ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ – ΕΚΔΟΤΗΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗΡΙΑ «ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΠΑΥΛΟΣ»
ΣΥΛΛΟΓΟΥ «ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑ»

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ

Χρυστ. Γ. Κωνσταντόπουλος
Συντάσσεται από επιτροπή

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ

1) ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗΡΙΑ «ΑΠ. ΠΑΥΛΟΣ»

ΙΣΘΜΟΣ ΚΟΡΙΝΘΟΥ, Τ.Κ. 20100

Τηλ.: 27410-29663 & 6932-659820

FAX: 27410-75727 www.apostolospavlos.gr

2) ΣΥΛΛΟΓΟΣ «ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑ»

ΓΕΛΩΝΟΣ 9, Τ.Κ. 11521 ΑΘΗΝΑ

Τηλ.: 210-6443294

Τύποις: Paper Graph

Ετήσια εισφορά 15 ευρώ

Συνδρομές υποστηρικτών γίνονται δεκτές.

(ΠΕΡΙΟΔΟΣ Α΄ 1989 – 1998, τ. 100)

ΕΤΟΣ 3ο - ΠΕΡΙΟΔΟΣ Β΄ • ΤΕΥΧΟΣ 19ο (119ο) • ΑΠΡΙΛΙΟΣ 2011

ΟΙ ΕΥΧΕΣ ΜΑΣ

Η Διεύθυνση των Εκπαιδευτηρίων «ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΠΑΥΛΟΣ»
και των περιοδικών του Συλλόγου μας
επί τη προόψει των Σεπτών Παθών και της Αναστάσεως του Κυρίου
ε ύ χ ο ν τ α ι

στους αγαπητούς Γονείς και στις οικογένειες των μαθητών μας,
καθώς και στους προσφιλείς συνεργάτες και αναγνώστες μας

να διέλθουν τις άγιες ημέρες των εορτών με υγεία και πνευματική ανάταση.

Το Φως της Αναστάσεως του Χριστού μας
είθε να καταυγάζει την πορεία της ζωής τους.

ΧΡΙΣΤΟΣ ΑΝΕΣΤΗ

ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΤΟΜΕΣ

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ - ΠΑΙΔΕΙΑ - ΠΑΤΡΙΔΑ

ΙΔΙΟΜΕΛΟΝ ΔΟΞΑΣΤΙΚΟΝ*

Σὲ, τὸν ἀναβαλλόμενον τὸ φῶς ὥσπερ ἱμάτιον,
καθελὼν Ἰωσήφ ἀπὸ τοῦ ξύλου σὺν Νικοδήμῳ
καὶ θεωρήσας νεκρὸν, γυμνὸν, ἄταφον,
εὐσυμπάθητον θρῆνον ἀναλαβὼν,
ὀδυρόμενος ἔλεγεν·
οἱμοι, γλυκύτατε Ἰησοῦ!
ὄν πρὸ μικροῦ ὁ ἥλιος ἐν Σταυρῷ κρεμάμενον θεασάμενος
ζόφον περιεβάλλετο
καὶ ἡ γῆ τῷ φόβῳ ἐκυμαίνετο
καὶ διερρήγνυτο ναοῦ τὸ καταπέτασμα.
Ἄλλ' ἰδοὺ νῦν βλέπω σε
δί' ἐμὲ ἐκουσίως ὑπελθόντα θάνατον·
πῶς σε κηδεύσω, Θεέ μου;
ἢ πῶς σινδόσιν εἰλήσω;
ποίαις χερσὶ δὲ προσψάύσω
τὸ σὸν ἀκήρατον σῶμα;
ἢ ποῖα ἄσματα μέλψω τῇ σῇ ἐξόδῳ, Οἰκτίρμον;
Μεγαλύνω τὰ Πάθη σου,
ὑμνολογῶ καὶ τὴν Ταφὴν σου
σὺν τῇ Ἀναστάσει κραυγάζων·
Κύριε, δόξα σοι.

* Ὑμνος δοξολογικὸς καὶ θρηνώδης, ἀφθάστου μεγαλείου σέ νόημα καὶ τέχνη. Ψάλλεται κατὰ τὴν Μ. Παρασκευὴν σὺν Ἑσπερινῷ τῆς Ἀποκαθηλώσεως καὶ εἶναι γνωστός σὺν ἐκκλησιαστικὰ πληρώματα μετὰ τὴν ἐν ἀγαθῇ σημασίᾳ παρωνύμιον «Ὁ Ἀναβαλλόμενος».

ΑΠΟΔΟΣΗ ΤΟΥ ΥΜΝΟΥ

Εσένα που φοράς το φως ως
 Ημέριον, Εσένα που ντύνεσαι
 για ένδυμα το φως, όταν ο Ιωσήφ
 (μαζί με τον Νικόδημο) Σε αποκαθή-
 λωσε και κατέβασε από το ξύλο του
 Σταυρού, αντικρίζοντάς Σε νεκρό,
 γυμνό, άταφο, άρχισε θρήνο γεμά-
 το πόνο και με οδυρμούς έλεγε: Αλί-
 μονο σε μένα, γλυκύτατε Ιησού μου!
 Πριν από λίγο ο ήλιος, επειδή Σε
 είδε κρεμασμένο επάνω στο Σταυ-
 ρό, έχασε το φως του και ντύθηκε
 με βαθύ σκοτάδι· και η γη τρανταζό-
 ταν από τρόμο· και το παραπέτασμα
 του ναού (που χώριζε τα άγια από τα
 άγια των αγίων) σχιζόταν στα δύο.

Αλλά να, τώρα εγώ βλέπω ότι
 Σου δέχθηκες να υποστείς τον
 θάνατο με την θέλησή Σου, για χάρη
 δική μου. Με ποιο θάρρος θα κη-
 δεύσω, Θεέ μου, Σένα (τον απαθή
 και αθάνατο); Και πώς θα τολμήσω
 να περιτυλίξω με σινδόνες Σένα, τον
 οποίον δεν χωράει το σύμπαν; Ακό-
 μη, πώς να εγγίσω το πάναγνο Σώμα
 Σου με τα ρυπαρά χέρια μου;

Ή ποια θρηνώδη άσματα να
 ψάλλω κατά την εκφορά Σου, εύ-
 σπλαχνε Κύριε; Δοξολογώ τα Πάθη
 σου, εγκωμιάζω με ύμνους και την
 ταφή Σου, μαζί με την Ανάστασή
 Σου, και κραυγάζω: Κύριε, δόξα Σοι!

Ἐπί τῇ ἐπετείῳ 160 ἐτῶν ἀπὸ τῆς γεννήσεώς του

Ο ΕΠΙΤΑΦΙΟΣ ΚΑΙ Η ΑΝΑΣΤΑΣΙΣ ΕΙΣ ΤΑ ΧΩΡΙΑ

τοῦ Ἀλ. Παπαδιαμάντη

Φίλος τις, μεθ' οὗ συνωδοιπόρουν τὰς ἡμέρας ταύτας, ἰσχυρίζετο ὅτι πολλοὶ τῶν Ἑλλήνων τῆς σήμερον προτιμῶσι νά ἐκκλησιάζονται εἰς μικροὺς ναῖσκους ἢ εἰς μεγάλους καὶ πολυτελεῖς ναοὺς. Ἡ παρατήρησις αὕτη ἔχει τι ὀρθόν, καὶ ἡ ἰδιότροπος εὐλάβεια τῶν τοιούτων πιστῶν δέν φαίνεται ἄτοπος, ὅταν μάλιστα ἀναλογισθῶμεν ὅτι κυριολεκτικῶς ἡ πολυτέλεια εἰς τοὺς ναοὺς εἶναι ἀπηγορευμένη. Τό ἰδιάζον εἰς τοὺς χριστιανικοὺς ναοὺς γνώρισμα εἶναι ἡ σεμνότης καὶ μεγαλοπρέπεια, τό γνώρισμα δέ τοῦτο δέν ἀποκλείει ἡ εὐτέλεια. Ἐνθυμεῖσθε τόν ὑπὸ Περικλέους ἐπιτάφιον παρά Θουκυδίδῃ. «Φιλοκαλοῦμέν τε γάρ μετ' εὐτελείας», ἔλεγεν ὁ μέγας ποληπικός τῶν ἀρχαίων Ἀθηνῶν, ὅστις ἐμελέτησε πολὺ καὶ ἐψυχολόγησεν ἐπὶ τοῦ βίου τῶν συμπολιτῶν του. Τῷ ὄντι ἡ εὐτέλεια οὐδέν ἄλλο εἶναι

ἢ ἀπλότης, ὁ τύπος δέ ὁ χριστιανικός, ὡς καὶ ὁ ἀρχαῖος ἑλληνικός, τηρεῦει τήν ἀπλότητα. Τὰ κίβδηλα καὶ ψευδόχρυσα, τὰ ὅποια βλέπετε εἰς ἓνα ἢ δύο τῶν ἀθηναϊκῶν ναῶν, καὶ ὑπούλως καὶ θρασέως εἰσαγόμενα, ἀναρμοδίως ὅλως, ὑπὸ ἀνθρώπων ἀμαθῶν καὶ ἀπειροκάλων, δῆθεν ἐπιτρόπων τῶν ναῶν τούτων, ἔπρεπε ν' ἀπαγορευθῶσιν ὑπὸ τῆς μόνης ἀρμοδίας κεντρικῆς ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς, κυριαρχικῶς ἐξασκούσης δικαιώματα, κατ' αὐτό τό πολιτικόν μας Σύνταγμα, ἐπὶ τῶν καθαρῶς ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων. Ἀλλ' ἐλλείψει τοιαύτης Ἀρχῆς ἕκαστος πράττει κατὰ τό δοκοῦν αὐτῷ, εἰσάγων εἰς τοὺς ἱεροὺς ναοὺς καινὰ καὶ ξενότροπα, νόθα καὶ ἀπηγορευμένα, καὶ δέν εἶναι παράδοξον οἱ οὕτω πράτοντες νά νομίζωσιν ὅτι ὑπηρετοῦσι δῆθεν τήν Ἐκκλησίαν, καὶ ὅτι εἶναι ἄξιοι ἐπαίνων καὶ στεφάνων διὰ τόν

ζῆλόν των. Ἡ Ἐκκλησία ἔχει ἓνα παραδεδεγμένον τύπον, ὃν οὐδεὶς δύναται ἀποινεῖ νά παραβῇ, καὶ ρητῶς ἀπαγορεύεται πᾶσα καινοτομία εἴτε εἰς τὴν ἀρχιτεκτονικὴν καὶ γραφικὴν καὶ τὴν λοιπὴν τῶν ναῶν διακόσμησιν, εἴτε εἰς τὴν μουσικὴν καὶ τὴν ἄλλην λατρείαν.

Φυγὼν τῆς ἡμέρας ταύτης τὴν βοήν καὶ τὸν θόρυβον τῆς μικρᾶς ταύτης Βαβυλῶνος, τῆς ἑλληνικῆς πρωτευούσης, ἀπῆλθον μεθ' ἑνός φίλου νά ἐορτάσω τό Πάσχα εἰς ἓν τῶν μεσογείων τῆς Ἀπικῆς χωρίων. Ἦλπίζον νά εὕρω εὐλαβῇ τινα ἱερέα, ὅστις νά ἤξεύρῃ ἀρκετά γράμματα, ὥστε ἀναγινώσκων τὰ Εὐαγγέλια νά μὴ λέγῃ «τοῖς γραμματοῖς» ἀντὶ «τοῖς γραμματεῦσι», νά ἔχῃ δέ καὶ ἀρκετὴν συστολήν, ὥστε νά μὴ θεωρῇ τό ἱερόν Βῆμα ὡς παρασκηνίον, ὅπου νά διαπληκτίζεται ἀνέτως μετὰ τῶν συλλειτουργῶν του. Καὶ ἤξιώθην τοῦ ποθομένου. Εὗρον ἱερέα ὅστις ἀπήγγειλε ταπεινῶς μὲν ἀλλ' ἀπαίστως καὶ τὰ δώδεκα Εὐαγγέλια τῆς ἀκολουθίας τῶν Ἀγίων Παθῶν. Δέν πιστεύω νά ὑπάρχωσι πολλοὶ τοιοῦτοι εἰς τὰ χωρία, ἀλλὰ τέλος ὑπῆρξα εὐτυχής. Εὗρον ἱερέα ὅστις ἤξευρε καλῶς τὴν τάξιν τῆς Ἀκολουθίας, οὐδεμίαν δέ ἀταξίαν ἢ χασμωδίαν ἐπέτρεπεν. Ἀλλ' εὗρον καὶ λογικόν ποιῆμιον εὐλαβῶς ἀκροαζόμενον τῆς Ἀκολουθίας, δέν εἶδον

δέ παῖδας ἢ γυναῖκας ἀσυσθόλως φλυαρούσας ἐντός τοῦ ναοῦ, οὔτε εἶδον ἐπιτρόπους περιποιουμένους τὰς εὐσεβεῖς κυρίας, καὶ προσφέροντας αὐταῖς καθίσματα. Δέν ὑπῆρχον ἐκεῖ κυρίαι, ἀλλὰ γυναῖκες, καὶ τοῦτο εἶναι μέγα πλεονέκτημα. Μία μόνη κυρία ὑπῆρχεν ἐκεῖ ἐντός τοῦ ναοῦ, ἡ Παναγία.

Ἐμείνα οὕτω ἀκροώμενος μέχρι τέλους τῆς ἀκολουθίας καὶ ἀσπασθεὶς τὸν Ἐσταυρωμένον, ἀπῆλθον νά κοιμηθῶ εἰς τὸν ταπεινόν οἶκον τοῦ ξενιζοντός με χωρικοῦ φίλου μου. Τὴν ἐπαύριον περὶ ὥραν δεκάτην τῆς πρωίας, ψαλλόμενου τοῦ ἐσπερινοῦ, προστάθη ἐν μέσῳ τῷ ναῷ τό κουβούκλιον τοῦ Ἐπιταφίου, καὶ οἱ εὐλαβεῖς χωρικοὶ ἐκόμισαν εὐώδη ἄνθη, ρόδα καὶ ἴα καὶ λιβανωτίδα ἐν ἀφθονίᾳ πρὸς διακόσμησιν τοῦ ἐπιταφίου. Ὁ καὶ ἄλλως εὐώδης ναὸς ἐμυροβόλησε. Δύο δέ γηραιαὶ χωρिकाί, καθίσασαι ἐν τῷ ναῷ μετὰ τό τέλος τοῦ ἐσπερινοῦ, ὑπεψιθύριζον χθαμαλῇ τῇ φωνῇ ἀλβανικόν μοιρολόγιον τοῦ Χριστοῦ, οὗ δέν ἠδυνήθην ν' ἀντιληφθῶ τὰς λέξεις.

Περὶ ὥραν ὀγδόην τῆς ἐσπέρας ἀντήκησεν ὁ μικρὸς κώδων τοῦ ταπεινοῦ παρεκκλησίου, καὶ οἱ χωρικοὶ συνέδραμον ν' ἀκούσωσι τὴν ἀκολουθίαν τοῦ Ἐπιταφίου. Δύο χωρικοὶ ψάλλαι ἔπαλλον μέ ἀλβανι-

κὴν προφοράν, ἀλλ' ὄχι μέ πολλὰς παραφωνίας, τὸ «Σινδόνι καθαρᾷ» καὶ τὸ «Κύματι θαλάσσης». Κατὰ δὲ τὴν θ' ᾠδὴν, «Μὴ ἐποδύρου μου, μητερ» ὁ ἱερεὺς ἐθυμίασε τὸν λαόν. Μετὰ τὴν Καταβασίαν, ὁ λαὸς ἤναψε τὰς λαμπάδας, καὶ ὁ ἱερεὺς ἐξεληθὼν πάλιν ἤρχισε τὰ Ἑγκώμια. Σημειωτέον δὲ ὅτι ὁ ἱερεὺς, ἀκριβῆς τηρητὴς τῶν Τυπικῶν, διέταξε πρότερον ν' ἀναγνωσθῇ ὁ Ἄμωμος, καλῶς παρατηρήσας ὅτι δύσκολον μὲν νὰ στιχολογηθῇ οὗτος ἅμα ψαλλομένων τῶν Ἑγκωμίων, διότι, εἶπε, τὰ τοιαῦτα τυπικώτερα δὲν εὐδοκίμουσιν ἐν τοῖς κοσμικοῖς ναοῖς, ἀλλὰ κατὰ τὸ Τυπικόν τῆς Μ. Ἐκκλησίας ὁ Ἄμωμος οὐκ ἦπτον ἀναγινώσκεται, καὶ πρέπει ν' ἀναγνωσθῇ. Καὶ ἡκούσθησαν λοιπὸν ἐκεῖ, ἐν καταλλήλῳ ἡσυχῇ τόπῳ, ὅπου οἱ ἄνθρωποι δὲν ἀνυπομονοῦσι πολὺ, οἱ κατανυκτικῶτατοι στίχοι τοῦ θεσπεσίου Δαυίδ. «Εἰς τὸν αἰῶνα οὐ μὴ ἐπιλάθωμαι τῶν δικαιοματίων σου, ὅτι σὺν αὐτοῖς ἐζησάς με. Ἀγαλλιάσομαι ἐγὼ ἐπὶ τὰ λόγια σου, ὥς ὁ εὐρίσκων σκῦλα πολλὰ. Διὰ τοῦτο ἠγάπησα τὰς ἐντολάς σου ὑπὲρ χρυσίον καὶ τοπάzion. Ὡς γλυκέα τῷ λάρυγγί μου τὰ λόγια σου, ὑπὲρ μέλι τῷ στόματί μου» κτλ. κτλ.

Εν τῇ πρώτῃ στάσει τῶν Ἑγκωμίων εὐρέθησαν ἐπτά ἢ ὀκτὼ αὐτοσχέδιοι ψάλται. Ἐν τῇ

δευτέρᾳ περιορίσθησαν εἰς ἕξ καὶ ἐν τῇ τρίτῃ νύξήθησαν αἰφνης εἰς δέκα. Αἴτιον τούτου εἶναι ὅτι τὸ μὲν συντομώτατον «Αἱ γενεαὶ πᾶσαι» εὐκόλως ᾄδεται ὑπὸ τοῦ πλήθους, τὸ δὲ «Ἄξιόν ἐστι μεγαλύνειν σε», ἔχον εἶδος τι μουσικῆς στροφῆς, δυσκολώτερον τοῖς φαίνεται. Οἱ ἐπίκουροι οὗτοι ψάλται ἦσαν εὐρωστοὶ χωρικοὶ νεανίαι, καὶ δὲν τὰ ἐλεγον μὲν ἀπαίστως, ἀλλὰ δὲν τὰ ἐδολοφόνουν ἀσυνειδήτως. Μόνος εἰς παραφώνως καὶ ἀτάκτως ἔψαλλε, καὶ οὗτος ἦτο διδάκτωρ τῆς νομικῆς.

Μετά τὴν συμπλήρωσιν τῶν Ἑγκωμίων ἐψάλησαν ἀργῶς τὰ Εὐλογητάρια, οἱ Αἱνοὶ καὶ ἡ Δοξολογία, καὶ εἶτα δύο ρωμαλέοι χωρικοὶ ἦραν τὸ κουβούκλιον τοῦ Ἐπιταφίου λαμπρόφωτον καὶ ἀνθοστόλιστον, καὶ ἤρξατο ἡ λιτανεία ἐντός τοῦ χωρίου καὶ πέραν αὐτοῦ. Ὁ ἀγαθὸς ἱερεὺς, μεθ' ὅλον τὸν καταπνεόντα τῆς Πεντέλης ψυχρὸν ἀνεμον, ἐξῆλθεν ἀσκεπὴς τοῦ ναοῦ, καὶ τετράκις διέταξε στάσιν καὶ ἔκαμεν αἰτήσεις, ὁ δὲ λαὸς ἔψαλλε τὸ Κύριε ἐλέησον. Βραγχνόφωνος ψάλτης, ὅστις δὲν ἠξεύρω πῶς εὐρέθη ἐκεῖ, ἔψαλλε «Τὸν ἥλιον κρύψαντα».

Κατὰ τὴν εἰς τὸν ναὸν ἐπάνοδον μετὰ τὸ «Ἄρατε πύλας», οἱ φέροντες τὸν Ἐπιτάφιον χωρικοί, σταθέντες παρὰ τὰς παραστάδας τῆς

θύρας, ὕψωσαν εἰς τό ὑπέρθυρον τοῦ ναοῦ τό ἱερόν κουβούκλιον, καί πάντες οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου, κύψαντες ἐν ταπεινώσει διῆλθον ὑποκάτω τοῦ Ἐπιταφίου, κατὰ τό ἐν τοῖς χωρίοις ἔθιμον. Ἐληξε δέ ἡ ἀκολουθία τήν ἐνδεκάτην ὥραν, καί πάντες ἀπήλθομεν νά κατακλιθῶμεν, γλυκείας φέροντες ἐντυπώσεις.

Τήν πρωίαν τοῦ Μ. Σαββάτου ἐσήμανεν ὁ κώδων τήν λειτουργίαν. Μεταξύ τοῦ ἱερέως, τοῦ φιλοτίμου χωρικοῦ κύρ Γιάννη, καί τοῦ φιλοξενουμένου ὑπ' αὐτοῦ, εἶχε συμφωνηθῇ, ὅτι ἡ λειτουργία θά ἐγίνετο βραδύτερον, κατὰ τήν ὁγδόην ὥραν, ἀλλ' ἐναντίον τῆς συμφωνίας ἐγινε ταχύτερον μάλιστα καί τῆς ἐβδόμης. Ἐπωφελούμενος ὁ ἀγαθός χωρικός κύρ Γιάννης τό φίλυπνον καί ὀκνηρόν τοῦ ξένου του, ἐσκέφθη νά τόν ἀφήσῃ νά κοιμηθῇ μέχρι τῆς ὁγδόης, καί ἀπελθών εἰς τόν ναόν ἀνέγνω μὲν αὐτός τās Προφητείας, συνέψαλε δέ μετά τοῦ ἱερέως καί τό «Ἀνάστα ὁ Θεός», καί ὁ ξένος του ἔμεινε κοιμώμενος νήδυμον.

Ἡ νυκτερινή ἀκολουθία διά τήν Ἀνάστασιν ἔμελλε νά σημάνῃ ἐνωρίς, τήν δεκάτην ὥραν, τοῦτο δέ διά νά λάβωσιν εἰδησιν καί οἱ πόρρω κατοικοῦντες ποιμένες καί

βοσκοί, νά προλάβωσι τήν Ἀνάστασιν. Ὁ Εὐλογητός δέν θά ἐλέγετο ἀμέσως, ἀλλά τήν ἐνδεκάτην ὥραν, ἡ δέ πρώτη κροῦσις τοῦ κώδωνος ἦτο ἀπλῶς μήνυμα πρὸς τοὺς «τηλοῦ τῶν ἀγρῶν οἰκοῦντας», βοσκούς καί κολλήγους. Ἀλλ' ὁ εὐλαβής ἱερεὺς, ὁστις, δέν ἐνόει νά παραλίπη ἐκ τοῦ Τυπικοῦ οὐδέ κεραίαν, εἰσελθὼν μόνος εἰς τόν ναόν ἀπὸ τῆς ὁγδόης καί ἡμισείας, ἔμεινεν ἀναγινώσκων τās Πράξεις τῶν Ἀποστόλων. Μόλις ὁμως ἀντήκησεν ἡ πρώτη τοῦ κώδωνος δόνησις, καί ὁ φιλόξενος ἀγρονόμος κύρ Γιάννης, λαβὼν τήν ὑπερμεγέθη λαμπάδα του, ἦν εἶχε παραγγεῖλῃ ἐξ Ἀθηνῶν, ὄλην ἐκ καθαροῦ κηροῦ, λησμονήσας τās ἐσπερινάς συνθήκας, καθ' ἃς ὁ πρῶτος κώδων θά ἦτο διὰ τοὺς ἀπωτέρω οἰκοῦντας ἀγροδιαίτους πιστοὺς, ἔσπευσε νά ἔλθῃ εἰς τήν ἐκκλησίαν. Τό παράδειγμά του ἐμιμήθησαν καί ἄλλοι τῶν συγχωρικῶν, καί τότε ὁ ἀγαθός ἐφημέριος ἠναγκάσθη νά βάλῃ Εὐλογητόν πρὸ τῆς ὥρας. Ἐψάλησαν ὁμως ἀργά τὰ τροπάρια τοῦ Κανόνος «Κύματι θαλάσσης», ἐψάλησαν τριπλᾶ καί τετραπλᾶ, καί οὕτω τήν δωδεκάτην ὥραν τοῦ μεσονυκτίου ἀκριβῶς ἐτελέσθη ἡ Ἀνάστασις.

Ἀλλ' ὅσον καί ἂν φεύγῃ τις τās Ἀθήνας καί τήν τύρβην των, ὅσον ἀμιγῶς καί ἂν ἐπιθυμῇ νά ἑορ-

τάση τὰς ἡμέρας ταύτας, τό φάσμα τοῦ νεωτέρου πολιτισμοῦ τόν ἀκολουθεῖ παντοῦ βῆμα πρὸς βῆμα, τὰ προϊόντα τῶν νεωτέρων ἐφευρέσεων τόν καταδιώκουσιν, ἀδύνατον δέ νά μείνῃ τις ἡσυχος οὐδέ στιγμήν. Βεγγαλικά φῶτα καί ἄλλα βέβηλα πράγματα ἐκάπσαν προκλητικῶς ἔξω τοῦ ναοῦ, εὐθύς ὡς ἐξήλθομεν νά κάμωμεν Ἀνάστασιν, ὁ δέ ἀνεκτικώτατος ἱερεὺς δέν ἐνόμισεν φρόνιμον νά τὰ ἀπαγορεύσῃ. Ὁ καπνὸς αὐτῶν συνεφύρθη ἀνευλαβῶς μέ τὴν ἱεράν εὐωδίαν τοῦ θυμιάματος, ὁ κρότος τῶν πυραύλων ἀνεμίγῃ μέ τόν ἦχον τοῦ κώδωνος. Τέλος ἐπανήλθομεν εἰς τόν ναόν, καί ἤρξατο ψαλλόμενον τό «Ἀναστάσεως ἡμέρα, λαμπρυνθῶμεν λαοί». Οἱ καλοὶ χωρικοὶ μετὰ μεγίστης εὐλαβείας ἠκροῶντο τὰ ἱερά ᾄσματα, ὁ δέ ἀξιόλογος ποιμὴν Ν. Σκοῦφος, προσενηγκῶν εὐσεβῶς ἀνήρτησεν ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ μανουαλίου, ἐνώπιον τῆς εἰκόνης τοῦ δεσπότη Χριστοῦ, τσαντίλαν νωποῦ τυροῦ, ἄλλο πασχάλιον ἔθιμον τῶν ἀγροτῶν τῆς Ἑλλάδος.

Μεγίστη τάξις καί θρησκευτικὴ προσήλωσις ἐπεκράτει καθ' ὅλην τὴν ἀκολουθίαν. Μόνον δύο ἢ τρεῖς κύριοι καί ἄλλαι τόσαι κυρίαι εὐρίσκοντο ἀπ' ἀρχῆς ἐν τῷ ναῷ, ἀλλὰ μετὰ τὴν Ἀνάστασιν ἀπῆλθον νά κοιμηθῶσι, καλῶς πράξαντες, διότι τό παρεκκλήσιον ἦτο στενόχω-

ρον, καί ἀποχωρήσαντες ἀφῆκαν τόπον διὰ τοὺς λοιπούς. Μεταξὺ τῶν ἄλλων ἐκκλησιαζομένων διέπρεπεν ὁ ἀξιοσέβαστος μπαρμπα-Τσάμης, ἀπόστρατος ἐνωμοτάρχης τῆς χωροφυλακῆς, διακριθεὶς εἰς τὴν καταδίωξιν τῆς ληστείας, καί δυνάμενος νά διηγηθῇ ἐν εἰδει ἐποποιίας ὅλην τὴν μακρὰν ἱστορίαν τῶν κατορθωμάτων τῆς. Ὁμοίως ὁ Νικόλας, ὅστις διέπρεπεν εἰς ὅλας τὰς ἐπαναστάσεις τῆς Θεσσαλίας καί τῆς Κρήτης, καί ἤξεύρει ἐκ στήθους ὅλην τὴν ἱστορίαν τούτων, καί ὁ Ἀντώνης, ὁ ἐπιλεγόμενος βουλγαρομάσιξ, ὅστις εἶναι ἱστορία μόνος του.

Γενομένου τοῦ ἀσπασμοῦ, ἤρξατο ἡ λειτουργία μέχρι τῆς 2ας ὥρας πρὸς ὀρθρον. Ὅτε ἐλάβομεν τό ἀντίδωρον καί ἐξηρχόμεθα ἐκ τοῦ ναοῦ, ἄλλο γνήσιον ἐλληνικόν ἔθιμον ἐφείλκυσε τὴν προσοκὴν μου περὶ τὴν θύραν τῆς ἐκκλησίας. Εἷς τῶν χωρικῶν, ὅστις ἐκτελεῖ χρέη ἐπιτρόπου ἐν τῷ παρεκκλησίῳ, διένειμεν εἰς τοὺς ἐξερχομένους ὡὰ κόκκινα, προσφωνῶν ἐνὶ ἐκάστῳ τό Χριστός Ἀνέστη. Ἔλαβον τό δοθέν μοι ὥόν, καί ἐγκαρδίως νύχῃθην εἰς τόν ἀγαθόν χωρικόν πᾶν καταθύμιον.

Τότε ἕκαστος τῶν χωρικῶν, φέρων ἀνημμένην τὴν λαμπάδα, ἀπῆλθεν οἴκαδε. Τό κατ' ἐμέ, ἀφοῦ ἐπεσκέφθην διὰ βραχείων τόν φιλόξενον χωρικόν κύρ Γιάννην, με-

τέβην εἰς τό μικρόν μαγαζίον τοῦ χωρίου, καί ἐκεῖ ἀπήλαυσα ἐπὶ μακρόν χρόνον τήν ἡδονήν τῆς συνδιαλέξεως μετὰ τῶν χωρικῶν, ἀνθρώπων μέ ἀνοικτήν καρδίαν. Εἷς αὐτῶν εἶχε φέρει ἐκ τῆς οἰκίας του σουπαν καί βραστόν, τυρόν καί αὐγά κόκκινα, καί ἐγεύθημεν ὁμοῦ τό πασχάλιον. Ἐν τῷ μεταξύ εἶχεν ἀρχίσει νά γλυκοχαράζῃ, καί ἐπειδή δέν ἐνύσταζον, ἐσκέφθην, ὅτι τό καλύτερον ἦτο νά περιμείνω τήν ἀνατολήν τοῦ ἡλίου, καί τήν διάβασιν τῆς ἀμαξοστοιχίας τοῦ σιδηροδρόμου Λαυρίου. Παρῆλθον δέ ἀνεπαισθήτως αἱ ὥραι ἐν τῷ μέσῳ τῆς φαιδράς συνδιαλέξεως, τοῦ Χριστός Ἀνέστη, τῆς συγκρούσεως τῶν ποτηρίων, τῆς μαρμαρυγῆς τοῦ ρητινίτου, καί τοῦ ἐαρινοῦ τῶν στρουθίων κελαδήματος.

Μεταβαίνων εἰς τόν σταθμόν, μίαν ὥραν μετὰ τήν ἀνατολήν τοῦ ἡλίου, συνήντησα δύο ἢ τρεῖς ὁμίλους ἐορταζόντων, καί οἱ ὀβελοῖ τῶν ἀμνῶν περιστρέφοντο ἤδη ἐπὶ τοῦ πυρός. Ἀλλά μοί ἔκαμαν ἐντύπωσιν δύο ὡραῖοι νέοι Λιδωρικιώται, οἵτινες ἔψηνον τό ἀρνίον κατὰ τόν τελειότερον ἐκ τῶν γνωστῶν καί παραδεδεγμένων τρόπων. Οἱ πρόσθιοι πόδες τοῦ ἀμνοῦ δέν ἐφαίνοντο, χωμένοι ἐντός τῆς σαρκός, τό ἔντερον περιέβαλλεν ἐπάκεις ἢ ὀκτάκεις ὡς ζώνη ἐξωθεν τόν ἀμνόν, οἱ νε-

φροί, χωρίς ν' ἀποσπασθῶσιν ἐκ τῶν σπλάχνων, εὐρίσκοντο ἐκατέρωθεν προσκεκολλημένοι ἐξωθεν, ὁμοίως καί τά δίδυμα, μετὰ τῶν ριζῶν ταχυομένων, εὐρίσκοντο ἐπὶ τοῦ ἰσχίου. Τήν πυράν δέν εἶχον ἀνάψει μέ κλήματα, ἀλλά μέ κορμόν ἀγρίου δένδρου. Μοί εἶπον, ὅτι τά κλήματα εἶναι ὁ εὐκολώτερος τρόπος, ἀλλά «διά τούς ἀτσαμηδες».

Τοὺς ἠρώτησα ἂν ἀληθεύῃ, ὅτι οἱ παλαιοὶ κλέπται ἤξευρον μίαν ἄλλην τέχνην, νά ψήνωσι τό ἀρνίον χωρίς νά φαίνεται οὐδαμόθεν καπνός. Μοί ἀπήντησαν μειδιῶντες, ὅτι τοῦτο δέν ἀληθεύει, ἡ τοῦλάχιστον δέν ἐφαρμόζεται σήμερον, διότι δέν εἶναι ἀνάγκη, ὑποθέτω, ἀλλά τό μόνον σωστόν εἶναι, ὅτι ἔσκαπτον λάκκον, ἔθετον ἐντός τό ἀρνίον «μέσ στό ἴδιο τό ἀρνιακό», τό ἔχωνον, ἤναπτον πῦρ ἄνωθεν «ὅσο νά τυφλοκαίγῃ» καί οὕτω τό ἀρνίον ἀντί νά ψηθῇ ἔβραzen, ἤρκει νά μή εἰσήρχετο ἀήρ μηδαμόθεν. Τοὺς εὐχαρίστησα διά τὰς πληροφορίας ταύτας, ὡς καί διά τό σπληνάντερον καί τήν πλόσκαν, δι' ὧν μ' ἐτίμησαν, ἐσύριξεν ἡ ἀτμάμαξα, ἐφθασε τό τραῖνον καί ἐπεβιβάσθην διά τό Ἄστυ.

(βλ. «Ἀπαντα Ἀλεξ. Παπαδιαμάντη», τ. 5ος, Ν.Δ. Τριανταφυλλόπουλος, ἐκδ. ΔΟΜΟΣ).

Ο ΜΕΓΑΣ ΚΑΙ Ο ΠΡΩΤΟΣ: «ἔσται πάντων δοῦλος»

τοῦ **Διονύση Κ. Μαγκλιθέρα**,
Καθηγητῆ Κοινωνιολογίας - Συγγραφέα

*«...ὃς ἐάν θέλῃ γενέσθαι μέγας ἐν ὑμῖν, ἔσται ὑμῶν διάκονος,
καί ὃς ἐάν θέλῃ ὑμῶν γενέσθαι πρῶτος, ἔσται πάντων δοῦλος»
(Κατά Μάρκον ι', 43-44)*

Ἡ ἀνατρεπικὴ τῶν κρατού-
ντων ἡθῶν καὶ συνηθειῶν
περίοδος στὴν ὁποία ζοῦμε φέρνει
μὲ ἔξαρση στὴν ἐπιφάνεια τὸ μόνιμο
πρόβλημα τῶν σχέσεων μεταξύ ἀρχό-
ντων (καὶ μάλιστα αἰρετῶν) κι ἀρχο-
μένων. Τὴν ἐπισήμανση δηλαδὴ τῶν
ὕποχρεώσεων καὶ κυρίως τῇ μεταξύ
τους συμπεριφορὰ καὶ συναλληλία.
Τὸ πρόβλημα εἶναι τόσο παλιό, ὅσο
εἶναι καὶ πάγιο. Ἀπὸ ἐκεῖνα ποὺ ὄχι
μόνον δὲν λύονται, ἀλλὰ μὲ τὴν πά-
ροδο τῶν χρόνων χειροτερεύουν κι

ἀποβαίνουν σὲ βάρος τοῦ πιὸ ἀδύ-
ναμου, ποὺ δὲν εἶναι ἄλλος ἀπὸ τὸν
λαὸ, ποὺ μεγαλόστομα, κατὰ τὸ Σύ-
νταγμα, «κατέχει τὴν ἐξουσία»(!).

Πάνω στὸ θέμα αὐτὸ ἔχουν
γγραφεῖ τόμοι διατριβῶν.
Τὸ ἔχουν ἐξετάσει οἱ μελετητὲς ἀπὸ
τὴ συνταγματικὴ, τὴν κοινωνικὴ, τὴν
ἱστορικὴ πλευρά, ἀπὸ κάθε διάστα-
ση, μὲ κάθε ἔκφρασή του. Ἔχουν
διατυπωθεῖ θαυμαστὲς διακηρύξεις,
ἔχουν ἀναπτυχθεῖ λαμπρὲς θεωρίες
κι ἔχουν εἰπωθεῖ ὠραιότατα λόγια. Ἡ

πραγματικότητα ὅμως ἐξακολουθη-
τικά παραμένει ἡ ἴδια: ἡ ὑπερφίαλη
ἀλαζονικὴ συμπεριφορὰ τῶν ἀρχό-
ντων καὶ ἡ ἀγνόηση τοῦ ἀνώνυμου
ἀνθρώπου, ποὺ κατ' εὐφημισμὸ θεω-
ρεῖται «φορέας τῆς ἐξουσίας». Ἐκεί-
νου, δηλαδή, στὸ ὄνομα τοῦ ὁποίου
«ἀσκεῖται ἡ ἐξουσία» ἀπὸ τοὺς θεω-
ρούμενους ὡς «ἀντιπροσώπους» του.

**Ἡ χριστιανικὴ ἠθικὴ
ὑποδεικνύει
μιά συγκεκριμένη στάση.**

Οἱ σκέψεις αὐτὲς δὲν θὰ
ἔφταναν στὸ χαρτὶ, μιά καὶ
τὸ θέμα, ὅπως προείπαμε, ἔχει ἐξε-
τασθεῖ πολὺπλευρα, χωρὶς νὰ προ-
κύψει βελτίωση καὶ χωρὶς νὰ δοθεῖ
λύση. Οἱ διάφορες θεωρήσεις δὲν
ἔχουν μετουσιωθεῖ σὲ πράξη ζωῆς.
Μένουν τραγικὰ ἔξω ἀπὸ τὴν καθη-
μερινὴ μαρτυρία.

Τὸ εὐαγγελικὸ ἀπόσπα-
σμα ποὺ δημοσιεύεται στὴν
ἀρχὴ αὐτοῦ τοῦ κειμένου ἀπετέλε-
σε τὸ ἔναυσμα γιὰ τὶς σκέψεις ποὺ
ἀκολουθοῦν. Χωρὶς νὰ εἶμαι θεο-
λόγος, μὲ τὸ ἀπόσπασμα αὐτὸ κα-
τάλαβα καὶ πάλι ὅτι τὸ Εὐαγγέλιο

δὲν περιέχει συστήματα ἀφηρημέ-
νων ἰδεῶν κι οὐτοπιστικῶν ἀρχῶν.
Μοῦ δόθηκε καὶ πάλι ἡ ἀπόδειξη ὅτι
τὰ λόγια τοῦ Χριστοῦ «Τὰ ρήματα ἃ
ἐγὼ λαλῶ ὑμῖν, πνεῦμά ἐστι καὶ ζωὴ
ἐστίν» (Ἰωάν. σ', 63) εἶναι πραγμα-
τικά ἐφαρμοσίμα στὴν καθημερινὴ
ἀνθρώπινη πορεία. Πρόκειται γιὰ
τὴν ἀρετὴ ποὺ ὁδηγεῖ σὲ λύσεις τὶς
ἀνθρώπινες σχέσεις.

Ἡ θεώρηση αὐτὴ δὲν γίνεται
ἀπὸ θρησκευτικὸ δογματι-
σμό. Στηρίζεται καθαρὰ στὶς ἀνάγκες
τῆς πρακτικῆς ζωῆς. Ἀποτελεῖ μιά συ-
γκεκριμένη στάση στὶς διαπροσωπι-
κὲς μας σχέσεις.

**Ἐξουσία δὲν σημαίνει
αὐταρχισμός.**

Ἐξουσία σημαίνει εὐθύ-
νη. Κατέχω ἓνα μεγάλο
ἢ μικρὸ μέρος τῆς ἐξουσίας σημαί-
νει ὅτι ἔχω ἓνα μεγάλο ἢ μικρὸ μέ-
ρος τῆς συλλογικῆς εὐθύνης ἀπέναν-
τι κάποιου τρίτου, τῆς χώρας τῆς ἰδι-
ας. Ὁ γονιὸς «ἔχει ἐξουσία στὰ παι-
διὰ του» σημαίνει ὅτι ἔχει εὐθύνη γιὰ
τὰ παιδιά του. Τὸ ἴδιο ὁ δάσκαλος.
Τὸ ἴδιο ὁ προϊστάμενος γιὰ τοὺς ὑφι-

σταμένους του κ.ο.κ. Ἐξουσία, λοιπόν, σημαίνει κατέχω, γιὰ νὰ δώσω.

Μόνον γιὰ ἀρρωστημένα ἢ ἐπικίνδυνα μυαλὰ ἐξουσία σημαίνει αὐταρχισμός, δύναμη γιὰ καταπίεση, ἐξόντωση ἢ ἔστω ἀδιάφορη συμπεριφορὰ πρὸς τὸν ἄλλο. Γι' αὐτὸ καὶ στὶς περιπτώσεις αὐτὲς (συνήθεις, δυστυχῶς, στὴν ἱστορία τῆς ἀνθρωπότητας) μιλάμε γιὰ βιασμό τῆς ἐξουσίας. Γιὰ κάτι δηλαδὴ ἔξω ἀπὸ τὸ κανονικὸ, τὸ ἔντιμο, τὸ ἀνεκτό, τὸ νόμιμο.

Ἄν ἐξετάσουμε τὴν πραγματικότητα θὰ δοῦμε ὅτι οἱ περισσότεροι δημοκρατικοὶ ἄρχοντες, χωρὶς νὰ φτάνουν στὸ «βιασμό τῆς ἐξουσίας», συμπεριφέρονται ὡς ἀποκλειστικοὶ φορεῖς καὶ νομεῖς τῆς ἐξουσίας. Τὸ παλαιὸ ἀνατριχιαστικὸ ἐκεῖνο «ἐλέω Θεοῦ» (παρ' ὅλον ὅτι ὁ Χριστὸς εἶχε ρητὰ διασαφηνίσει τὴν διαφορὰ μεταξὺ Θεοῦ καὶ Καίσαρος) ἔχει τώρα ἀντικατασταθεῖ ἐπὶ δημοκρατικῶν καθεστώτων μὲ τὸ «κάνω ὅ,τι κι ὅπως μοῦ ἀρέσει». Ὡς «ὑπηκόους» τοὺς μᾶς συμπεριφέρονται οἱ σύγχρονοι ἐκφραστὲς τῆς ἐξουσίας.

Ἡ σημερινὴ κατάσταση τῶν σχέσεων μεταξὺ ἀρχόντων

καὶ ἀρχομένων βρίσκεται στὸ ἐπίπεδο τῆς αὐθαιρεσίας καὶ τῆς ὑποταγῆς. Οἱ ἀρχὲς τοῦ «ὑπηρετεῖν τὸ κοινὸ καλόν», τῆς «προσφορᾶς πρὸς τὸ σύνολο», τοῦ «ἔσται πάντων δοῦλος» ἔχουν μείνει στὰ κείμενα τῶν θεωρητικῶν ἐγχειριδίων. Στὴν πράξη ἐφαρμόζονται οἱ ἀρχὲς τοῦ εἵδους τῆς «ἠθικῆς» ποὺ ἐπιτάσσει ὁ Μακιαβέλι στὸν «Ἄρχοντά» του. Ὁ ἀρχόμενος θεωρεῖται ὁ ὑποδεέστερος, ποὺ ἐκλιπαρεῖ τὴν προσοχή, τὴν ἀναγνώριση, τὴν εὖνοια, τὴν ἐλεήμονα σκέψη καὶ πράξη τοῦ ἰσχυροῦ ἄρχοντα.

Φταῖμε καὶ μεῖς, οἱ ἀρχόμενοι.

Βέβαια, γιὰ τὴν κατάσταση αὐτὴ δὲν εἶναι ὑπεύθυνοι μόνον οἱ ἄρχοντες. Φταῖμε καὶ οἱ ἀρχόμενοι, ἐμεῖς ὅλοι. Ὅπουδῆποτε κι ἂν βρισκόμαστε, ὅτιδῆποτε κι ἂν πιστεύομε, ὅποιοιδῆποτε κι ἂν εἴμαστε. Τὸ ἐρώτημα ὅμως εἶναι: «Πόση δύναμη, ποῖα καὶ πόσα μέτρα διαθέτουμε γιὰ νὰ ἀλλάξουμε τὴν κατάσταση;».

Ἡ ἀπάντηση στὸ ἐρώτημα αὐτὸ δίνεται ἀπὸ κάποιον ποὺ μελέτησε ἐπιστημονικὰ τὴν κοι-

ωννία καὶ ποὺ γνώρισε καλὰ τὴν πολιτική: τὸν Παν. Κανελλόπουλο. Στὸ βιβλίο του «Τὸ τέλος τοῦ Ζαρατούστρα» (σελ. 17) ὁ Κανελλόπουλος εἶναι κατηγορηματικὸς γράφοντας: «Πρὶν γίνουν ἄνθρωποι οἱ ἀρχόμενοι, πρέπει νὰ γίνουν ἄνθρωποι οἱ ἄρχοντες».

Ἡ τοποθέτηση αὐτὴ δὲν εἶναι ἡ λύση τῆς εὐκόλης ἀποφυγῆς εὐθυνῶν ἀπὸ μᾶς, τοὺς ἀρχόμενους. Δὲν ἀποτελεῖ τὸν εὐκόλο τρόπο τῆς παραπομπῆς τοῦ προβλήματος στοὺς ἄλλους, ὥστε ἐμεῖς, οἱ πολλοί, νὰ ἐφυσχάσουμε. Ἀποτελεῖ τὴν ὀριοθέτηση τῶν δυνάμεών μας. Τὴ γνώση τοῦ ἐφικτοῦ. Εἶναι ἡ γνώση, δυστυχῶς, τῆς ἀδυναμίας μας.

Ἡ δὲ οἱ νεώτεροι ζητοῦν ἓνα ἄλλο ἥθος διακυβέρ-

νησης. Ἀναφέρομαι στὶς νέες δυνάμεις τοῦ ἔθνους ποὺ μὲ συναίσθηση τῆς ἀποστολῆς τους καὶ τῶν καιρῶν προσπαθοῦν γιὰ τὸ καλύτερο κι ὄχι γιὰ τοὺς κουκουλοφόρους ποὺ ἀπ' ὅπου περάσουν σπέρνουν τὴν καταστροφή μὲ εὐθύνη τῆς πολιτείας καὶ τὴν ἀνοχὴ παρηκμασμένων πολιτικῶν δυνάμεων. Ἡ ἐλπίδα μας εἶναι ὅτι ἡ ἀναπόφευκτη δυναμικὴ τῆς διανομοῦ τῶν γενεῶν θὰ βοηθήσει, ὥστε οἱ ἄρχοντες τοῦ μέλλοντος νὰ ἀντιληφθοῦν καλύτερα ὅτι ὁ ρόλος τους εἶναι ρόλος προσφοράς. Γιὰ νὰ προκύψουν καλύτερες σχέσεις μὲ τοὺς ἀρχόμενους. Γιὰ νὰ φτάσει τὸ τέλος μιᾶς ἐποχῆς καθαρὰ ἀντιδημοκρατικῆς καὶ κυρίως ἀντιανθρώπινης.

ΔΙΑΚΟΣΙΑ ΧΡΟΝΙΑ ΞΕΝΙΤΕΜΕΝΟΙ

«Αιγινήτες Πολεμιστές»

του **Αρχιμ. Ιουστίνου Δ. Μαρμαρινού,**

Δ/ντού Θρησκευτικού ΓΕΝ

Διακόσια χρόνια συμπληρώνονται εφέτος από τον ακούσιο εκπατρισμό των «Αιγινιτών Πολεμιστών» του Τρωικού Πολέμου (των περίφημων αετωματικών γλυπτών του ναού της Αφαίας στην Αίγινα), τα οποία εκτίθενται στην περιώνυμη γλυπτοθήκη του Μονάχου και αναμένουν υπομονετικά εκεί μιαν ακτίδα φωτός, μιαν ελπίδα επιστροφής στην πατρώα γη, από όπου τόσο άδικα και βίαια απομακρύνθηκαν. Έπεσαν και αυτοί θύματα απαγωγής κατά την εποχή της φρενίτιδας για αναζήτηση και λαφυραγώγηση ελληνικών αρχαιοτήτων, που ακολούθησε τη λεηλασία του Παρθενώνα (1802-3) από το Βρετανό πρεσβευτή στην Υψηλή Πύλη Thomas Bruce (κόμη του Έλγιν), στις αρχές του 19ου αιώνα.

Να πώς ξεκίνησε το ταξίδι αυτό της ξενιτιάς για τους 17 Αιγινήτες νέους. Ήταν Άνοιξη του 1811, όταν ένα πρωί του Απριλίου η αξίνα ενός εργάτη στο ναό της Αφαίας στην Αίγινα χτύπησε ένα κομμάτι παριανό μάρμαρο και, όπως περιγράφει ο βρετανός Cockerell που ήταν παρών, αμέσως «τράβηξε την προσοχή μου, γιατί όλο το κτίσμα ήταν από πέτρα. Αποδείχθηκε ότι επρόκειτο για το κεφάλι

ενός πολεμιστή με περικεφαλαία, καθ' όλα τέλειο. Κειτόταν με το πρόσωπο προς τα επάνω και, καθώς τα χαρακτηριστικά αποκαλύπτονταν βαθμιαία, δεν μπορείτε να φανταστείτε τον βαθμό της έκστασης και της συγκίνησης που νιώθαμε. Ένα τελείως νέο κίνητρο έδινε συγκεκριμένη τροπή στη δουλειά μας. Δεν άργησε να ξεφυτρώσει και άλλο κεφάλι, ύστερα ένα πόδι και τελικώς ανακαλύψαμε κάτω από τα γκρεμισμένα τμήματα του ναού όχι λιγότερα από 16 αγάλματα και 13 κεφάλια, χέρια, πόδια κ.λπ.». Ήταν όλα μέλη από τα περίφημα γλυπτά αετώματα του ναού της Αφαίας, που αναπαριστούν, όπως αποδείχτηκε αργότερα, τους Αιγινήτες πολεμιστές του Τρωικού Πολέμου, όπου διέπρεψαν οι μυθικοί ήρωες της Αίγινας: ο Τελαμώνας, γιος του Αιακού, και ο Ηρακλής, καθώς και ο Αϊάντας, ο Τεύκρος και ο Αχιλλέας. Μαζί και η θεά Αθηνά, που αποτελούσε την κεντρική μορφή και των δύο αετωμάτων, του ανατολικού και του δυτικού.

Ήταν μία παρέα αρχαιοφίλων, ο βρετανός Charles Robert Cockerell, αρχιτέκτονας, και ο συμπατριώτης και ομότεχνός του John Foster, ο βαρόνος Carl Haller von

Hallerstein, γερμανός αυτός, επίσης αρχιτέκτονας και αρχαιολόγος στην υπηρεσία του βασιλιά της Βαυαρίας, καθώς και ο Jacob Linckh, που ήταν ζωγράφος (πάντα υπήρχε και ένας ζωγράφος στις αποστολές αυτές, για να αποτελεί πρόσχημα φιλότεχνης απεικόνισης των αρχαίων. Άλλωστε και ο Λόρδος Elgin για αποτύπωση των γλυπτών του Παρθενώνα μιλούσε στην αρχή). Ήταν θαυμαστές όλοι τους του αρχαίου ελληνικού πολιτισμού και της κλασικής τέχνης. Είχαν ξεκινήσει μαζί από την Αθήνα για την Αίγινα προκειμένου να μελετήσουν τον ναό του Πανελληνίου Διός, όπως θεωρούσαν τότε το ιερό της Αφαίας. Τη δεύτερη κιόλας ημέρα των ανασκαφών ανακάλυψαν το μεγάλο θησαυρό. Τόσος ήταν ο θαυμασμός και η αγάπη τους για τον αρχαίο πολιτισμό, ώστε η θέα των συγκεκριμένων υπέροχων αγαλμάτων αρκούσε για να τους μετατρέψει αμέσως από ρομαντικούς φιλότεχνους σε άπληστους αρχαιοκάπηλους και μάλιστα να τους κάνει να σπεύσουν να καταγράψουν χωρίς αιδώ τη μεταβολή τους αυτή αμέσως με την πρώτη ανακάλυψή τους. «Ένα τελείως νέο κίνητρο, γράφει ο Cockerell, έδινε συγκεκριμένη τροπή στη δουλειά μας...», την οποία δουλειά τόσο καλά έμαθαν, ώστε συνέχισαν αμέσως μετά, το 1812, στη λεηλασία και ενός άλλου αρχαιοελληνικού αριστουργήματος, του ναού του Απόλλωνα στις Βάσες Αρκαδίας, τα γλυπτά του οποίου κατέληξαν στο Βρετανικό Μουσείο.

Τα ευρήματα ήταν σε βάθος «όχι μεγαλύτερο από τρία πόδια από

την επιφάνεια του εδάφους», γράφει ο ίδιος ο 22άχρονος τότε Cockerell σε επιστολή του προς τον πατέρα του. Δεν μπορούσαν να μείνουν κρυφά, αφού οι Αιγινίτες εργάτες μίλησαν στους συγχωριανούς τους και αυτοί έσπευσαν να διαμαρτυρηθούν. «Το εύρημά μας», σημειώνει, «προκάλεσε την προσοχή των χωρικών, οι οποίοι μας έστειλαν σήμερα μερικούς από τους προκρίτους τους. Εμείς όμως είχαμε καλέσει εγκαίρως μια βάρκα στο πλησιέστερο σημείο, με την οποία αποστείλαμε τα ως τώρα ευρεθέντα κομμάτια στην Αθήνα». Σε ένα παρόμοιο περιστατικό φυγάδευσης αρχαιοτήτων από την Αίγινα λίγα χρόνια αργότερα να πώς αντέδρασε ένας άλλος Έλληνας, σύμφωνα με τα «Απομνημονεύματα» του Αλέξανδρου Ρίζου Ραγκαβή: «Χειμώνας στα 1833. Είναι βράδυ. Ένα εγγλέζικο πολεμικό καράβι πλησίασε στις ακτές της Αίγινας και ναύτες αποβιβάζονται από μια βάρκα. Στην πλατεία είναι ένα άγαλμα. Το δένουν κι αρχίζουν να το τραβάνε προς τη θάλασσα. Κάποιος ειδοποιεί τον (Αθανάσιο) Ιατρίδη κι εκείνος οπλισμένος τρέχει προς τα εκεί, ξεσηκώνοντας με τις φωνές του τον κόσμο. Πέφτουν τουφεκιές, ρίχνονται στους ναύτες με άγριες διαθέσεις και τελικά τους αναγκάζουν ν' αφήσουν το άγαλμα και να γυρίσουν άπρακτοι στο καράβι τους. Όπως μαθεύτηκε, το καράβι της αρπαγής το είχε στείλει ο αντιπρέσβυς της Αγγλίας, Δώκινς».

«Η ειλικρίνεια αυτών των ανθρώπων», γράφει ο ιστορικός Γεώργιος Τόλιας, συγγραφέας του βιβλίου «Ο

πυρετός των μαρμάρων», «αν και αγγίζει τα όρια της αλαζονείας, είναι αποπληστική, γιατί κανείς τους δεν αισθάνθηκε την ανάγκη να συγκαλύψει ορισμένα γεγονότα ή να δικαιολογηθεί για τις πράξεις του. Αντίθετα, ομολογούν όλες τις μεθοδεύσεις τους, τις δωροδοκίες των τούρκων επισήμων, τις κρυφές φυγαδεύσεις των αρχαιοτήτων, τους οικονομικούς διακανονισμούς, τις καταστροφές για τις οποίες ήταν αμέσως ή εμμέσως υπεύθυνοι».

Το αντίτιμο της ελευθερίας των Αιγινιτών Πολεμιστών ήταν 800 πιάστρες, περίπου 40 λίρες στερλίνες. Τόσα χρειάστηκε να πληρώσουν οι αρχαιοκάπηλοι στις τότε αρχές για να λάβουν άδεια για τις ανασκαφές. Η όλη επιχείρηση ήταν σύνομη, διάρκεσε μόνο ένα εικοσαήμερο, η επιστροφή τους όμως στην Αθήνα στις 3 Μαΐου 1811 και η προσπάθειά τους για μια πρώτη συναρμολόγηση των γλυπτών ήταν και η αρχή της φιλονικίας τους. Οι Βρετανοί ήθελαν τα γλυπτά να καταλήξουν στο Βρετανικό Μουσείο, ενώ οι Γερμανοί τα διεκδικούσαν για την πατρίδα τους. Τόσο θαυμάσια ήταν τα ευρήματά τους και τόσο τέλεια η απόδοση των κινήσεων και των νεύρων των πολεμιστών, ώστε ασφαλώς θα σκέφτονταν και αυτοί, όπως ο Έλγιν, πως «ούτε ο Βοναπάρτης δεν θα έχει αποκτήσει παρόμοια αντικείμενα από όλες τις κλοπές του στην Ιταλία». Η είδηση μάλιστα της αποκάλυψης των γλυπτών είχε ήδη διαδοθεί σε όλη την Ευρώπη, πράγμα που έκανε ακόμη και τον Γκαίτε να σχολιάσει το εκπληκτικό εύρημα.

Τα αρχαία όμως κινδύνευαν, αφού η πολιτική κατάσταση της εποχής ήταν αβέβαιη και δεν εξασφάλιζε τους αρχαιοκάπηλους. Έπρεπε να φυγαδευτούν και, επειδή υπήρχε ο κίνδυνος διάσπασης της συλλογής, οι τέσσερις αποφάσισαν την ίδρυση μιας «Εταιρείας των Ερασιτεχνών» (Dilettanti), όπως την ονόμασαν, που θα διασφάλιζε την ενότητα των γλυπτών και θα φρόντιζε να διατεθούν τα αρχαία σε ανοικτή δημοπρασία. Το σχέδιο ήταν να μεταφερθούν τα αρχαία στα Αγγλοκρατούμενα τότε Επτάνησα και από εκεί στη Μάλτα, για να εκτεθούν σε πλειστηριασμό. Στην προσπάθεια φυγάδευσης των αρχαίων ζήτησαν τη βοήθεια του Αυστριακού G. Gropius αλλά και την κάλυψη του Γάλλου προξένου Louis Fauvel, ο οποίος, σύμφωνα με δημοσίευμα του «Λόγιου Ερμή», όταν έμαθε τι γίνεται έσπευσε στην Αίγινα και άρπαξε ό,τι μπορούσε από τα αρχαία κι αυτός, καθώς και ένας συ-νεργάτης του γνωστού μας Λόρδου Elgin, ο Giovanni Lusieri. Τα μάρμαρα φορτώθηκαν σε άλογα και μουλάρια συσκευασμένα σε καλάθια και φυγαδεύτηκαν νύχτα για τον φόβο των Τούρκων. Αρχικά μεταφέρθηκαν στον Κορινθιακό, στο Πόρτο Γερμενό και από εκεί με πλοίο στη Ζάκυνθο. Υπάρχει μάλιστα και ένα σκίτσο του Carl Haller, που δείχνει την πομπή των έμφορτων ζώων συνοδευόμενη από ένοπλους ιππείς, οι οποίοι όμως σε καμία περίπτωση δε χρειάστηκε να επέμβουν, αφού η μεταφορά έγινε χωρίς κανένα απρόοπτο. Δημοσιεύματα σε βρετανικές και άλλες Ευρωπαϊκές

εφημερίδες καθόριζαν την δημοπρασία για την 1η Νοεμβρίου 1812 στη Μάλτα και ως τιμή πώλησης τα 70.000 φιορίνια. Την ίδια εποχή ο «Λόγιος Ερμής» δημοσίευε τα εξής: «Τα αγάλματα ταύτα μετακομισθέντα εις Ζάκυνθον πωλούνται εκεί διά δέκα χιλιάδας φλωρίων. Μακάριοι και τρισμακάριοι οι Ζακύνθιοι, αν έδιδαν αυτήν την ποσότητα και ηγόραζαν αυτά και να στολίσωσι δί' αυτών την πόλη των, ίνα μη άλλως απομακρυνθέντα στερηθεί η Ελλάς των τοιούτων αξιολόγων λειψάνων της αρχαιότητας». Η δημοπρασία τελικά έγινε στη Ζάκυνθο, για το φόβο της μεταφοράς στη Μάλτα, με τον απεσταλμένο τού διαδόχου της Βαυαρίας και μετέπειτα βασιλιά Λουδοβίκου να πλειοδοτεί των γαλλικών και αγγλικών προσφορών, για να καταλήξουν, μετά από μια μικρή περιπέτεια, οι Αιγινήτες Πολεμιστές το 1814 στη Γερμανία και να κοσμοούν από τότε την περίφημη γλυπτοθήκη του Μονάχου, η οποία θα ήταν πολύ φτωχή χωρίς τα Αιγινήτικα Μάρμαρα, όπως λέγονται και προβάλλονται.

Ποιος όμως ήταν ο πολιτισμός αυτός που ανέδειξε τέτοια αριστουργήματα τέχνης και ανοικοδόμησε ένα τέτοιο περίλαμπρο ναό, όπως αυτός της Αφαίας, αρκετές δεκαετίες μάλιστα πριν την ανοικοδόμηση της Ακρόπολης και του Παρθενώνα στην κλασική Αθήνα; Η Αίγινα, η πρώτη πρωτεύουσα του νεότερου Ελληνικού κράτους, πρώτη έδρα του Κυβερνήτη Ιωάννη Καποδίστρια, έχει ιστορία πολιτισμού που ανάγεται στην 4η χιλιετία π.Χ. Ανήκε στην ίδια πολιτιστική ενότητα με τις Κυκλάδες και τη Μινωική

Κρήτη. Έχουν ανακαλυφθεί στην Αίγινα ερείπια προϊστορικών οικισμών και οχυρώσεων καθώς και δείγματα των περίφημων κυκλαδικών αγαλματιδίων, τα οποία και εκτίθενται στο Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο. Κατά την παράδοση, οι πρώτοι κάτοικοι της Αίγινας ήταν οι Μυρμιδόνες από τη Ν. Θεσσαλία και πρώτος της βασιλιάς ο σεβάσμιος Αιακός, κριτής, μαζί με τον Ραδάμανθυ και τον Μίνωα, των νεκρών στον κάτω κόσμο. Στους πρώιμους ιστορικούς χρόνους η Αίγινα αναδεικνύεται σε σημαντική ναυτική δύναμη λόγω των τολμηρών θαλασσοπόρων κατοίκων της που φτάνουν σε κάθε γωνιά της λεκάνης της Μεσογείου. Η Αίγινα φτάνει στο απόγειο της δύναμης και του πλούτου της τον 6ο π.Χ. αιώνα, χάρις στην πρωτοβουλία των Αιγινιτών να προχωρήσουν στην κοπή του πρώτου νομίσματος, της γνωστής «Χελώνας», από καθαρό μάλιστα άργυρο, που διευκόλυνε τις συναλλαγές και έδωσε μεγάλη ώθηση στο εμπόριο. Αποικίες των Αιγινιτών δημιουργούνται στην Κρήτη (Κυδωνία, τα σημερινά Χανιά) και στην Παφλαγονία, στη Μαύρη Θάλασσα (η πόλη Αιγινήτης), ενώ σημαντικές παροικίες με ιδιαίτερους χώρους λατρείας των Αιγινιτών αναφέρει ο Ηρόδοτος στη Ναύκρατι της Αιγύπτου. Η τέχνη και μάλιστα η γλυπτική άνθισε ιδιαίτερα στην Αίγινα με ονομαστούς γλύπτες τον Μίλι, τον Κάλλωνα, τον Ονάτα, τον Γλαυκία και άλλους. Δημιούργημα λοιπόν της οικονομικής αυτής ακμής και της υψηλής τέχνης της Αίγινας υπήρξε ο ναός της Αφαίας, χτισμένος γύρω στο 500 π.Χ. στην κορυ-

φή ενός πευκόφυτου λόφου, σε σημείο όπου δεσπόζει σε όλη τη γύρω περιοχή και με απέραντη θέα στη θάλασσα. Στη θέση αυτή προϋπήρχαν δύο προγενέστεροι ναοί των ιστορικών χρόνων, ενώ έχουν βρεθεί και πηλίνα ειδώλια της Μυκηναϊκής εποχής. Ο ναός, που διατηρείται σήμερα σε αρκετά καλή κατάσταση, είναι δωρικός περίπερος, πάνω σε βάση 32 X 16,50 μ. με 6 X 12 κίονες, πολλοί των οποίων στέκουν όρθιοι με τμήμα του θριγκού και δίνουν σαφή εικόνα του αρχαίου ναού. Τα γλυπτά που βρίσκονται σήμερα στο Μόναχο αποτελούσαν το διάκοσμο του δυτικού και του ανατολικού αετώματος και πρόκειται για σημαντικότερα δείγματα στην ιστορία της Ελληνικής γλυπτικής, αφού η διαφορά μιας δεκαετίας στην κατασκευή τους (490 π.Χ. η δυτική πλευρά και 480 π.Χ η ανατολική, που ανακατασκευάστηκε μετά από τη Ναυμαχία της Σαλαμίνας) παρουσιάζει ακριβώς τη εξέλιξη από την αρχαϊκή τέχνη στη γεμάτη νεύρο και ζωντάνια κλασική γλυπτική, που βρίσκει την αποκορύφωσή της στα γλυπτά του Παρθενώνα. Τα θέματα των αετωματικών παραστάσεων ήταν παρόμοια, αφού πρόκειται για αναπαραστάσεις μάχης μεταξύ αντιπάλων στρατιωτικών ομάδων, με δεσπόζουσα και στις δύο συνθέσεις στο κέντρο τη μορφή της Αθηνάς, με την οποία ταυτίζεται κατά την παράδοση η τοπική θεά Άφα ή Αφαία. Πρόκειται για τις δύο εκστρατείες που σύμφωνα με τη μυθολογία πραγματοποίησαν οι Έλληνες εναντίον της Τροίας, η πρώτη με τον Ηρακλή και τον Τελαμώνια εναντίον του βασιλιά Λαομέδο-

να, στο δυτικό αέτωμα, και η δεύτερη με τον Αγαμέμνονα, τον Αίαντα, τον Τεύκρο και τον Αχιλλέα, εναντίον του βασιλιά Πριάμου, στο ανατολικό. Όλα αυτά τα γλυπτά ήταν δουλεμένα τέλεια, απ' όλες τις πλευρές, ολόγλυφα και περίοπτα, όπως λέγονται, παρόλο που η πίσω πλευρά τους, προς τον τοίχο του αετώματος, δε θα γινόταν ποτέ ορατή παρά μόνο στην περίπτωση αποκαθλώσεώς τους, όπως και δυστυχώς έγινε, πράγμα που δεν μπορούσε βέβαια να είναι μέσα στις προβλέψεις του δημιουργού τους. Τα αγάλματα αυτά έκαναν εξαιρετική εντύπωση στους Γερμανούς και τους άλλους Ευρωπαίους, γιατί ήταν τα πρώτα αρχαϊκά αγάλματα που είχαν την ευκαιρία να θαυμάσουν από κοντά. Το ιδιαίτερο μάλιστα ενδιαφέρον τους επικεντρώθηκε και σε ένα άλλο χαρακτηριστικό των γλυπτών αυτών. Πέρα από τη λεπτή και εξαιρετική τέχνη τους, τα γλυπτά διατηρούσαν και διατηρούν μέχρι σήμερα εμφανή ίχνη χρωμάτων, όπως το κόκκινο στα κράνη και στα λοφία που φορούν οι πολεμιστές, καθώς και στο αίμα που έρρεε από τις πληγές, το μπλέ στο τύμπανο (φόντο) του αετώματος, το κίτρινο στα ενδύματα και άλλα με σχεδια στις στολές και στα όπλα, όλα αυτά άλλαζαν την μέχρι τότε εντύπωση που υπήρχε πως τα αρχαία ελληνικά αγάλματα ήταν λιπά και λευκά, με το φυσικό χρώμα του μαρμάρου.

Από το 1830 οι Αιγινίτες Πολεμιστές εκτίθενται στο Αρχαιολογικό Μουσείο του Μονάχου και μάλιστα, για μεγάλο χρονικό διάστημα, όχι ακρωτηριασμένοι και λειψοί. Οι Γερμανοί τούς ήθελαν ακμαίους και αρτι-

μελείς. Γί αυτό ζήτησαν από τον μεγάλο Δανό γλύπτη Bertel Thorvaldsen να συμπληρώσει και να αποκαταστήσει την αρτιμέλεια των γλυπτών, πράγμα που έκανε με εξαιρετική επιτυχία. Μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο και τους βομβαρδισμούς του Μονάχου το Μουσείο έκλεισε για να αποκαταστήσει τις ζημιές του και μετά από εργασίες συντηρήσεως οι Αιγινήτες Πολεμιστές αποχωρίστηκαν από τα πρόσθετα μέλη τους και εκτίθενται από το 1963 στην αίθουσα με τα Αιγινήτικα Μάρμαρα, στις θέσεις ακριβώς που κατείχαν στα αετώματα του ναού της Αφαίας.

Ακριβώς 200 χρόνια από την πρώτη αποκάλυψή τους, στις 13 Απριλίου 2011, είναι προγραμματισμένα τα εγκαίνια μιας έκθεσης με την οποία θα εορτάσουν οι Γερμανοί το γεγονός του εκπατισμού τους. «Μάχες για την Τροία. Διακόσια χρόνια Αιγινήτες», την ονομάζουν. Θα εκθέσουν τα αυθεντικά Αιγινήτικα γλυπτά και παράλληλα θα εκθέσουν τις προσθήκες του Thorvaldsen συμπληρωμένες αυτή τη φορά με ακριβή αντίγραφα των παρακειμένων αυθεντικών γλυπτών.

Τα χρώματα τα οποία προσθέτουν οι Γερμανοί αρχαιολόγοι στα γλυπτά, αποκαθιστώντας κατά προσέγγιση την αυθεντική μορφή που είχαν οι Αιγινήτες Πολεμιστές πάνω στα αετώματα του ναού της Αφαίας στην

Αίγινα, δίνουν μια ζωντάνια και μια ξενίζουσα θεατρικότητα στις μορφές τους. Τα έφεραν μάλιστα έτσι χρωματισμένα προ ετών στην Αθήνα, τα αντίγραφα φυσικά, σε έκθεση στο Αρχαιολογικό Μουσείο. Τι θα έλεγαν, άραγε, στους υπερήφανους Γερμανούς, αν μπορούσαν να τους απευθύνουν το λόγο, οι Αιγινήτες αυτοί αρχαίοι ήρωες; «Σας ευχαριστούμε», ίσως έλεγαν, «για τη φιλοξενία δύο αιώνων. Όσο καλά όμως κι αν είναι τα δώρα σας και οι τιμές που μας προσφέρετε, η νοσταλγία και η πίκρα της ξενιτιάς δε μας αφήνουν να τα απολαύσουμε. Νοσταλγούμε την ημέρα της επιστροφής. Έχουμε άλλους αγώνες επικούς να αναλάβουμε και να θυμίσουμε στους νέους κατοίκους του νησιού και της πατρίδας μας πως από την αρχαιότητα οι Έλληνες ξέρουν να δίνουν μάχες ηρωικές και να τις κερδίζουν».

Είθε και εμείς να επιδιώξουμε και να πετύχουμε την επιστροφή όχι μόνο των «Ελγινείων» μαρμάρων στο καινούργιο Μουσείο της Ακρόπολης των Αθηνών, αλλά και την επιστροφή των ξενιτεμένων «Αιγινητών Πολεμιστών», σε ένα αντίστοιχο καινούριο μουσείο αντίκρυ στο ναό της Αφαίας στην Αίγινα, όπου θα αναδειχτεί και το κάλος των γλυπτών και η ομορφιά του τόπου και το ύψος στο οποίο τα ανύψωσαν οι δημιουργοί τους.

Ο ΠΥΡΗΝΙΚΟΣ ΕΦΙΑΛΤΗΣ

του **Νικ. Κάτσα,**

Καθηγητή Φυσικής και Μαθηματικών

11 Μαρτίου 2011

Τα ειδησεογραφικά πρακτορεία μεταδίδουν τη μεγάλη καταστροφή στη χώρα του Ανατέλλοντος Ηλίου. Μία καταστροφή που ξεκίνησε από το σεισμό, με επίκεντρο τη θάλασσα λίγο πιο έξω από τα εργοστάσια πυρηνικής ενέργειας της Φουκουσίμα, και το επακόλουθο «τσουνάμι», ένα απρόσμενο τεράστιο παλιρροϊκό κύμα, που ξεπέρασε πολύ εύκολα όλα τα θαλάσσια φράγματα. Πέρασε και μέσα από το «πυρηνικό εργοστάσιο της επαρχίας Φουκουσίμα υπ' αριθμόν 1». Αυτό είναι το συλλογικό όνομα των έξι πυρηνικών εργοστασίων στα βόρεια παράλια της Ιαπωνίας στην πόλη Οκούμα, τα οποία άρχισαν να λειτουργούν το 1971. Πρόκειται για ένα από τους μεγαλύτερους σταθμούς στον κόσμο με συνολική ισχύ 4,7 GW. Οι πυρηνικοί αντιδραστήρες σχεδιάστηκαν λίγο πριν το 1970. Θα έπρεπε να σταματήσουν να λειτουργούν τον Φεβρουάριο του 2011, αλλά οι αρμό-

διοι είχαν καταφέρει να πάρουν παράταση για άλλα δέκα χρόνια.

Ησχάση του ουρανίου - 235 **επιτυγχάνεται** με τον βομβαρδισμό του πυρήνα με νετρόνια ορισμένης ταχύτητας που ονομάζονται **«θερμικά νετρόνια»**. Έχουν την ικανότητα να εισχωρήσουν στον πυρήνα, προκαλώντας βίαιες ταλαντώσεις. Τελικά προκύπτουν δύο νέοι πυρήνες και τρία νέα νετρόνια. Τα νετρόνια μπορούν να βομβαρδίσουν άλλους πυρήνες U - 235 και έτσι να προκύψει μια **«αλυσιδωτή πυρηνική αντίδραση»**. Αν αυτό δεν ελέγχεται, ακόμη και ένα γραμμάριο ουρανίου - 235 μπορεί να απελευθερώσει απότομα ενέργεια ισοδύναμη με 20.000 τόνους εκρηκτικής ύλης TNT.

Για να γίνει ελεγχόμενη αυτή η αλυσιδωτή πυρηνική αντίδραση, πρέπει να επιβραδυνθούν τα νετρόνια με κατάλληλο υλικό. Το κατάλληλο αυτό υλικό ονομάζεται **«επιβραδυντής»** και είναι συνήθως νερό.

Σ' ένα σταθμό πυρηνικής ενέργειας η ενέργεια που εκλύεται από την πυρηνική αντίδραση χρησιμοποιείται για να θερμάνει ένα σωλήνα που μέσα του κυκλοφορεί νερό. Το νερό αυτό μετατρέπεται σε ατμό με τον οποίο περιστρέφεται ένας στρόβιλος που με τη σειρά του κινεί μια ηλεκτρική γεννήτρια. Έτσι μετατρέπεται η πυρηνική ενέργεια σε κινητική και στη συνέχεια σε ηλεκτρική ενέργεια.

Τον ατμό τον οδηγούμε σε ένα κύκλωμα ψυχρού νερού, τον συμπυκνώνουμε και ξαναπαίρνουμε το νερό. Αν σταματήσει η ροή που ψύχει τον ατμό, το όλο σύστημα συνεχίζει να θερμαίνεται και όπως λένε «λιώνει» την καρδιά του αντιδραστήρα, δηλαδή τον πυθμένα, το καύσιμο και τις ράβδους του ουρανίου. Στον κλειστού τύπου αντιδραστήρα υπάρχει ένα πολύ ανθεκτικό περίβλημα, που κλείνει όλα αυτά τα επίμαχα μέρη.

Ας δούμε όμως τώρα, πώς ένας από τους πιο ορθολογικά σκεπτόμενους λαούς είδε μέσα σε λίγα λεπτά να γίνονται ερείπια τα έξι εργοστάσια παραγωγής πυρηνικής ενέργειας. Τι δεν πήγε καλά σε αυτές τις λίγες ημέρες που ακολούθησαν τον πέμπτο μεγαλύτερο σεισμό πάνω στη Γη από το 1900;

Ο μεγάλος σεισμός της 11ης Μαρτίου κατέστρεψε το δίκτυο διανομής ηλεκτρισμού της περιοχής, μπήκαν σε λειτουργία για

περίπου μία ώρα οι εφεδρικές γεννήτριες με καύσιμο ντίζελ, αλλά η εισβολή του παλιρροϊκού κύματος είχε ως αποτέλεσμα να πάνε να λειτουργούν και αυτές, οπότε σταμάτησε το σύστημα ψύξης των συστημάτων παραγωγής ενέργειας στους αντιδραστήρες. Υπάρχουν πάντοτε τα εφεδρικά συστήματα παραγωγής ηλεκτρισμού με γεννήτριες που δουλεύουν με καύσιμο ντίζελ, αλλά δυστυχώς και αυτές -κατά πληροφωρία που διέρρευσε- ήταν, κακώς, τοποθετημένες στο υπόγειο, κατακλύστηκαν από τα νερά, έπαθαν εμπλοκή και άρχισε η υπερθέρμανση των εγκαταστάσεων. Στις αμερικανικές προδιαγραφές υπάρχει η πρόβλεψη εκτός από τις τύπου ντίζελ εφεδρείες, να υπάρχουν και μπαταρίες. Ακούστηκε ότι προσπάθησαν να μεταφέρουν μπαταρίες και στο ιαπωνικό εργοστάσιο, αλλά δεν έχει γίνει ακόμη σαφές γιατί αυτό δεν δούλεψε.

Το ότι έφθασαν να ρίχνουν βόριο και νερό από τη θάλασσα είναι μια κίνηση απελπισίας. Διότι, κανονικά, στις σωληνώσεις κυκλοφορεί απεσταγμένο νερό, χωρίς την παραμικρή πρόσμειξη. Τα άλατα του θαλασσινού νερού όχι μόνο απειλούν να φράξουν τις σωληνώσεις, αλλά μπορούν σε υψηλές θερμοκρασίες να διαβρώσουν και το ατσάλινο περίβλημα του αντιδραστήρα. Από την υπερθέρμανση έχουμε διάσπαση του νερού σε υδρογόνο και οξυγόνο. Ανάφλεξη του υδρογόνου οδηγεί σε έκρηξη και εκτίναξη του αντιδραστήρα και απελευθέρωση της ραδιενέρ-

γεια στο περιβάλλον.

Τα ραδιενεργά στοιχεία που ελευθερώνονται έχουν μεγάλο **χρόνο ημιζωής** (το χρονικό διάστημα κατά το οποίο περιορίζεται στο μισό η δραστηρότητά τους) και διασπώνται σε πολύ μεγάλες αποστάσεις. Στα χαρακτηριστικά αυτά που συνιστούν τον επισφαλές χαρακτήρα των πυρηνικών αντιδραστήρων προστίθεται και το γεγονός ότι κατασκευάζονται και λειτουργούν από ιδιωτικές Εταιρείες με σκοπό το κέρδος. Στον βωμό του κέρδους πολλές φορές παραβλέπονται η ασφάλεια και η προστασία του πολίτη. Το γεγονός ότι ακόμη και η Ιαπωνία, το υπόδειγμα του πυρηνικού λόμπι, που διακρίνεται για την τεχνολογική υπεροχή και οργάνωσή της, όπως επίσης και για την πειθαρχία και ευσυνειδησία του λαού της, δεν κατάφερε να λειτουργεί ασφαλείς πυρηνικούς αντιδραστήρες, σηματοδοτεί την επικινδυνότητά τους. Ο τιμημένος με βραβείο Νόμπελ Φυσικής Hannes Alfren έχει πει: *«Η πυρηνική ενέργεια είναι ασφαλής μόνο αν λειτουργεί σε έναν τεχνολογικό παράδεισο. Αλλά ο τεχνολογικός παράδεισος δεν υπάρχει, είναι μια ψεύτικη εικόνα φτιαγμένη από εκείνους που επιθυμούν διακαώς να είναι όλα ακριβή και τακτοποιημένα στον κόσμο, οι οποίοι, όμως, δεν μπορούν να κάνουν αυτόν τον κόσμο πραγματικότητα».*

Υπάρχει, λοιπόν, ασφαλής πυρηνική ενέργεια; Κατηγορηματικά η απάντηση είναι: Όχι! Όμως, καμία ανθρώπινη δραστηριό-

τητα δεν είναι ασφαλής. Η ραδιενέργεια είναι μέρος του φυσικού περιβάλλοντος και ζούμε πάντα μαζί της. Ας λάβουμε υπ' όψιν μας ότι το 14% της έκθεσης του γενικού πληθυσμού σε ακτινοβολίες οφείλεται σε ιατρικές πράξεις (π.χ. ακτινογραφίες) και το 1% προέρχεται από την πυρηνική ενέργεια - όπου υπάρχουν πυρηνικοί αντιδραστήρες. Το υπόλοιπο προέρχεται από φυσικές πηγές (ραδόνιο, ακτινοβολία από πετρώματα και χώματα, καθώς και κοσμική ακτινοβολία).

Σε σχέση με την υγεία μας, βασικό ρόλο παίζουν οι λεγόμενες **ιονίζουσες ακτινοβολίες**. Πρόκειται για τις ακτινοβολίες που διαθέτουν αρκετή ενέργεια, ώστε να εξοστρακίζουν ηλεκτρόνια από τα άτομα και μόρια. Αυτό που μένει είναι θετικά φορτισμένο ιόν. Τα ραδιενεργά υλικά εκπέμπουν ιονίζουσες ακτινοβολίες, όταν διασπώνται οι πυρήνες τους. Αυτές είναι τριών ειδών: **α, β, γ**. Η **ακτινοβολία α** είναι πυρήνες ηλίου (^4_2He). Η **ακτινοβολία β** είναι ηλεκτρόνια ή ποζιτρόνια, ενώ η ακτινοβολία γ είναι φωτόνια υψηλής ενέργειας. Κάθε ραδιενεργό χημικό στοιχείο χαρακτηρίζεται από ένα «χρόνο ημιζωής». Όταν μία ιονίζουσα ακτινοβολία πέφτει στον ανθρώπινο σώμα, δίνει την ενέργειά της στους ιστούς και στα όργανα. Το ποσόν που απορροφάται από αυτά ανά μονάδα βάρους του ιστού ή του οργάνου εκφράζεται σε gray (Gy).

Δόση ενός gray είναι ισοδύναμη με ενέργεια ακτινοβολίας 1 joule που απορροφάται ανά κιλό ιστού ή οργάνου του σώματος. Ίσες δόσεις από ακτινοβολίες διαφόρων τύπων δεν είναι το ίδιο επιβλαβείς. Η ακτινοβολία α είναι πιο βλαβερή από ό,τι η γ. Για το λόγο αυτό, υπάρχει μονάδα που δίνει την «ισοδύναμη δόση». Η μονάδα ισοδύναμης δόσης ονομάζεται «Sievert» (Sv). Τα 10 Sv αποτελούν θανασιμη δόση και σε ημέρες ή βδομάδες σε οδηγούν στον θάνατο. Από 1msv - 100msv υπάρχει κίνδυνος προσβολής από καρκίνο.

Ηδη οι Ιάπωνες έχουν ανακοινώσει την ανίχνευση ορισμένων συστατικών της ραδιενεργούς ρύπανσης όπως το ιώδιο - 131, το καίσιο - 137 και πλουτώνιο - 239. Τι επιπτώσεις έχει, όμως, στον άνθρωπο καθένα από αυτά;

Το ιώδιο - 131, αν και έχει πολύ μικρό χρόνο ημιζωής (μια εβδομάδα), είναι πολύ τοξικό και προσβάλλει τον θυρεοειδή. Για προληπτικούς λόγους στην Ιαπωνία μοίρασαν χάπια ιωδιούχου καλίου. Με αυτό τον τρόπο ο θυρεοειδής κορέννυται σε ιώδιο και δεν απορροφά το ραδιενεργό ισότοπο ιώδιο - 131.

Το καίσιο - 137. Είναι διαλυτό στο νερό και έτσι φθάνει στον άνθρωπο από τον υδροφόρο ορίζοντα. Θεωρείται ιδιαίτερα τοξικό για τον άνθρωπο. Αντίδοτο στο ραδιενεργό καίσιο - 137 είναι το «κυανού της Πρωσίας» που είναι μία συνθετική χρωστική που επιταχύνει την αποβολή του από τον οργανισμό.

Το πλουτώνιο - 239. Είναι περισσότερο επικίνδυνο όταν εισπνέεται, καθώς συμβάλλει στην ανάπτυξη καρκίνου του πνεύμονα. Σοβαρότερη είναι η επίδρασή του στο περιβάλλον λόγω του τεράστιου χρόνου ημιζωής.

ΗΔιεθνής Επιτροπή Ατομικής Ενέργειας παρακολουθεί και καταγράφει κάθε κίνηση. Όλοι οι ειδικοί συμφωνούν ότι η παγκόσμια κοινότητα θα πρέπει να επαγρυπνει, γιατί η ιαπωνική ραδιενέργεια μπορεί να βρεθεί σε οποιοδήποτε μέρος της υφηλίου. Το πυρηνικό ατύχημα της Ιαπωνίας ήρθε να μας δείξει πόσο λίγο μπορούμε να προβλέψουμε αστάθμητους παράγοντες.

Το μεγαλύτερο επιχείρημα για τους υποστηρικτές της πυρηνικής ενέργειας, και μάλιστα σε σεισμογενείς περιοχές, συνοψιζόταν σε μία λέξη: «Ιαπωνία». Το επιχείρημα αυτό κατέρρευσε τώρα με την ίδια φαινομενική ευκολία που κατέρρεαν ο ένας μετά τον άλλον οι αντιδραστήρες ενός από τους σημαντικότερους πυρηνικούς σταθμούς του κόσμου. Τι έφταιξε για το ατύχημα της Φουκουσίμα το αναπύξαμε. Ο σεισμός, το τσουνάμι, ο βαθμός ετοιμότητας, ίσως όλα αυτά, αλλά σίγουρα κάτι περισσότερο: η ανθρώπινη αλαζονεία και το φυσικό μας ελάττωμα να υποκύπτουμε σε «ευσεβείς» πόθους.

ΚΥΡΙΟΛΕΞΙΑ, ΜΕΤΑΦΟΡΙΚΕΣ ΧΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΥΝΩΝΥΜΑ

του **Νικ. Γ. Κοντοσόπουλου**, δ.φ.
Γλωσσολόγου

Ηλέξις ἀγάπη δὲν μαρτυρεῖται εἰς τὰ ἀρχαῖα ἑλληνικὰ κείμενα καὶ τὸ ρῆμα ἀγαπῶ ἀπαντᾶται πολὺ σπάνια καὶ μόνο μὲ τὴ σημασία «μοῦ ἀρέσει κάτι». Ὡς παράδειγμα τῆς ὀνομασίας αὐτῆς εἶναι τὸ χωρίον 3,1,6 τῶν «Ἑλληνικῶν» τοῦ Ξενοφῶντος: (ὁ Θίβρων) «εἰς τὸ πεδίον οὐ κατέβαινε, ἠγάπα δὲ εἰ ὅπου ἐτύχανε ὦν δύναιτο ταύτην τὴν χώραν ἀδήλωτον διαφυλάττειν» (δηλαδὴ θὰ ἦτο εὐχαριστημένος ἄν, ὅπου τύχαινε νὰ βρίσκεται,μποροῦσε νὰ κρατήσῃ αὐτὴν τὴν περιοχὴ χωρὶς νὰ λεηλατηθῇ ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς). Τὴ σημασία «μοῦ ἀρέσει» τὴ βλέπομε καὶ στὴν νεοελληνικὴ γλῶσσα, π.χ. σὲ ἐπιτραπέζιο ριζίτικο κρητικὸ τραγούδι:

*«Πέτε το οἱ γι-ἄντρες, πέτε το τὴ
τάβλας τὸ τραγούδι,*

*γιατί κι' ἡ τάβλα θέλει το κι' ἡ
συντροφιά 'γαπᾷ το...»*

*(δηλ. γιατί ἀρέσει καὶ στὴ συντροφιά,
στοὺς συνδαιτημένους).*

Παρόμοια χρῆσι τοῦ ρήματος ἀγαπῶ ἔχομε καὶ σὲ ἄλλες

γλῶσσες. Στὴ γαλλικὴ, παραδείγματος χάριν, τὸ ρῆμα *aimer* ἐκτὸς τοῦ «ἔχω ἀγάπη, ἔχω ἔρωτα» σημαίνει καὶ «μοῦ ἀρέσει κάτι» ὅπως στὸν πρῶτο στίχο γαλλικοῦ δημοτικοῦ τραγουδιοῦ «*j' aime le jambon et la saucisse*» (μοῦ ἀρέσει τὸ ζαμπὸν καὶ τὸ λουκάνικο) καὶ στὴν περίφρασι «*j' aime mieux*» = προτιμῶ, κατὰ λέξι «μ' ἀρέσει καλύτερα». Στὴν ἀγγλικὴ γλῶσσα ἔχομε δυὸ ρήματα: *to love* (=ἀγαπῶ, γενικά) καὶ *to like* (=ἀρέσκεσθαι σὲ κάτι), π.χ. *I love my country* (=ἀγαπῶ τὴ χώρα μου), ἀλλὰ *do you like beer?* (=σὰς ἀρέσει ἡ μπύρα;). Στὴν πολωνικὴ γλῶσσα ἐπίσης ὑπάρχουν δυὸ ρήματα ἀντίστοιχα τοῦ ἑλληνικοῦ ἀγαπῶ, τὸ *kochać* καὶ τὸ *lubować* (εἶναι οἱ τύποι τοῦ ἀπαρεμφάτου), τὸ δεύτερο εἶναι ἐκεῖνο ποὺ ἔχει καὶ τὴ σημασία «μοῦ ἀρέσει κάτι», π.χ. *kocham Polska* = ἀγαπῶ τὴν Πολωνία, *czy lubisz piwo?* = σὰς ἀρέσει ἡ μπύρα;

Στὰ ἀρχαῖα ἑλληνικὰ τὶς ἔννοιναν ἀντίστοιχα οἱ λέξεις ἔρως καὶ ἔρῳ. Μὲ τὴν ἐπικράτησι τοῦ χριστιανισμοῦ ἐμφανίζεται ἡ λέξις ἀγάπη,

που δηλώνει τὴν χριστιανικὴ ἐντολὴ τῆς ἀγάπης πρὸς τὸν Θεὸ καὶ πρὸς τὸν πλησίον, καὶ τὸ ρῆμα ἀγαπῶ ἀντικαθιστᾷ τὸ ἀρχαῖο ἐρῶ. Κατὰ τοὺς πρώτους χριστιανικοὺς χρόνους ὁ πληθυντικὸς αἱ ἀγάπαι ἐδήλωνε τὶς συνεσιᾶσεις τῶν χριστιανῶν. Σὺν τῷ χρόνῳ ἡ λέξις ἔρως καὶ ἀργότερα μὲ τὸν νεοελληνικὸ τύπο ὁ ἔρωτας περιορίζεται στὴ σημασίᾳ τῆς φυσικῆς σαρκικῆς ἑλξεως μεταξὺ ἐτεροφύλων ἀτόμων, ἐνῶ μεταφορικὰ χρησιμοποιεῖται καὶ μὲ τὴ σημασίᾳ τοῦ πάθους, δηλ. τῆς ἔντονης προσηλώσεως σὲ μία ἰδέα, σὲ μία ἀξία, π.χ. στὸ τροπάριο τῆς Κασσιανῆς ἔρως τῆς ἁμαρτίας (=ἐντονη ροπὴ πρὸς τὴν ἁμαρτίαν, πρὸς ἠθικὸ παράπτωμα). Ὁ Ἡσύχιος παραδίδει κατ' ἀντίστροφο φορά πάθος: ἔρως. Ἦδη ὁμως, ἀρκετοὺς αἰῶνες πρὶν, ἡ Διοτίμα εἶχε πῆ στὸν Σωκράτη ὅτι ἔρως εἶναι «πόθος τοῦ τεκεῖν ἐν τῷ καλῷ», δηλ. ζωερὴ ἐπιθυμία νὰ γεννήσῃ, νὰ δημιουργήσῃ κανεὶς μέσα στὴν ὁμορφίαν. Στὴ σύγχρονη νεοελληνικὴ μὲ τὴ λέξις ἔρωτας δηλώνομε τὴν ὑπερβολικὴ κλίσι καὶ ἐνασχόλησι πρὸς ἡ μὲ κάτι, π.χ. ὁ τάδε ἔχει ἔρωτα μὲ τὰ μαθηματικά, μὲ τὸ ποδόσφαιρο, μὲ τὸ χωριὸ τοῦ κ.λπ. Τὴ φιλικὴ συναναστροφὴ ἐτεροφύλων ἀτόμων, ἀπὸ τὴν ὁποία ἀπουσιάζει τὸ σαρκικὸ στοιχεῖο τὴν ὀνομάζουν «πλάτωνικὸν ἔρωτα». Στὴ λαϊκὴ νεοελληνικὴ ὁμιλίᾳ τὰ σημασιολογικὰ πεδία τῶν λέξεων ἀγάπη καὶ ἔρωτας εἶναι κατὰ μεγάλο μέρος ἐπάλληλα, ἀφοῦ χρησιμοποιοῦνται ἀδιά-

φορα ἢ μία ἀντὶ τῆς ἄλλης γιὰ τὸ ἴδιο συναίσθημα, π.χ. εἶναι ἡ πρώτη ἀγάπη τοῦ ἡ εἶναι ὁ πρῶτος τοῦ ἔρωτας. Σὲ ἄλλες γλῶσσες ὑπάρχει μία μόνο λέξις γιὰ τὶς ἔννοιες ἀγάπη (γενικά) καὶ ἔρωτας (σαρκικός), π.χ. γαλλικὰ amour, ἀγγλικὰ love, ἰταλικὰ amore κ.λπ. Ἡ λέξις ἀγάπη σὲ περιοχὰς τῆς χώρας μας ὅπου ἴσχυε τὸ ἔθιμο τῆς αὐτοδικίας ἐσήμαινε καὶ συμφιλίωσις, ἐνν. μεταξὺ ἀντιμαχομένων οἰκογενειῶν. Παλαιότερα, ἄνθρωποι τῆς Ἐκκλησίας (ἱερεῖς, μοναχοί) χρησιμοποιοῦσαν τὴν ἔκφρασι «ποιήσον ἀγάπην καί...», ἀντίστοιχον τῆς σημερινῆς «ἔχε τὴν καλωσύνην νά...», ποὺ ἔχει ὅμοιες σὲ ἄλλες γλῶσσες, ὅπως «soyez gentil de...» στὰ γαλλικά, «would you be so kind as to...» στὰ ἀγγλικά, «var så god och...» στὰ σουηδικά, ποὺ σημαίνουν κατὰ λέξι ἔσο/ἔσπε τόσο εὐγενής/καλὸς ὥστε νά... Νὰ σημειωθῇ καὶ ἡ χρῆσις τοῦ ρήματος ἀγαπῶ στὴ λαϊκὴ νεοελληνικὴ μὲ τὴ σημασίᾳ ἐπιθυμῶ, θέλω: τί ἀγαπᾶτε; = τί θέλετε; ὅπως ἀγαπᾶτε = ὅπως ἐπιθυμεῖτε. Ἀντίστοιχο τὸ βουλγαρικὸ ako obiçate.

Στὰ δημοτικὰ τραγούδια τοῦ νησιωτικοῦ μας χώρου, τὸ ρῆμα ἀγαπῶ ἔχει οὐσιαστικοποιηθῇ: ἡ γι-ἀγαπῶ = ἡ ἀγαπημένη (ἐρωμένη) μου, καὶ ἡ πολυαγαπῶ = ἡ πολυαγαπημένη μου. Στὴ γενικὴ πτῶσι: τσῇ πολυαγαπῶς.

Τὴ σημασίᾳ τοῦ ἀγαπᾶν στὰ ἀρχαῖα ἑλληνικὰ πλὴν τοῦ ρήματος ἐρῶ εἶχαν καὶ τὰ ρήματα ἀσπάζομαι καὶ φιλῶ. Πρβλ. τὴ φράσι

του Σωκράτους πρὸς τοὺς δικαστάς του «ἐγὼ μὲν ὑμᾶς, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἀσπάζομαι καὶ φιλῶ» (=...σᾶς περιβάλλω μὲ τὴν ἀγάπη μου καὶ σᾶς ἀγαπῶ ἐγκάρδια). Πρὸβλ. ἐπίσης τὴν ἐρωταπόκρισι τοῦ Ἰησοῦ, μετὰ τὴν Ἀνάστασί Του, μὲ τὸν μαθητὴ Του Πέτρο, πού Τὸν εἶχε ἀρνηθῆ: Πέτρε, ἀγαπᾷς με; - Ναί, Κύριε, σὺ οἶδας ὅτι φιλῶ σε (Ἰω. 21, 15-17). Τὴ σημασία «δίδω φίλημα σὲ κάποιον» εἶχε τὸ ρῆμα φιλῶ ἥδη στὴν ἐλληνιστικὴ ἐποχή. Στὸ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον (26, 49) ἔχομε καὶ τὸ ἐπιτακτικὸ καταφιλῶ: ὁ Ἰούδας μὲν εἶδε τὸν Ἰησοῦ, στὴ σκηνὴ τῆς προδοσίας, Τοῦ εἶπε «χαῖρε, ραββί... καὶ κατεφίλησεν Αὐτόν». Δεδομένου ὅτι τὸ ρῆμα ἀσπάζομαι ἐσήμαινε, ἥδη ἀπὸ τὰ ἐλληνιστικὰ χρόνια, καὶ «χαιρετῶ», ἡ ἔκφρασις χαιρετῶ σε κι' ἀγαπῶ σε, πού ἀπευθύνουν σήμερα οἱ Κρητικοὶ σὰν εὐγενικὸ συμπλήρωμα τοῦ καλημέρα, εἶντα κάνει; σὲ φιλικὸ πρόσωπο πού συναντοῦν, θυμίζει τὸ ἀσπάζομαι καὶ φιλῶ τοῦ Σωκράτη. Στὸ Εὐαγγέλιο κατὰ Λουκᾶν ἡ λέξις ἀσπασμὸς σημαίνει χαιρετισμός. Στὸ χωρίον Α 40-41 ἀναγινώσκομε ὅτι ἡ Μαριὰμ ἠσπάσατο τὴν Ἑλισάβετ (= τὴν ἐχαιρέτησε) καὶ ἐκείνη ὡς ἤκουσε τὸν ἀσπασμὸν (= τὸν χαιρετισμό) τῆς Μαρίας αἰσθάνθηκε ὅτι «ἐσκίρτησε τὸ βρέφος ἐν τῇ κοιλίᾳ αὐτῆς». Στὶς ἐπιστολὰς τοῦ ἀποστόλου Παύλου βλέπομε τὶς ἀποχαιρετιστήριες φράσεις ἀσπάζεται ὑμᾶς ὁ (δεῖνα), ἄσπασε τοὺς (δεῖνα) ἐν Κυρίῳ, δη-

λαδή σᾶς χαιρετᾷ (ὁ τάδε), πὲς χαιρετίσματα (στοὺς δεῖνα). Ἡ προσφώνησις ἀγαπητέ, ἀγαπητοὶ πού χρησιμοποιεῖ ὁ Παῦλος στὶς ἐπιστολὰς του ἔχει τὴν ἐννοία τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης. Στὸ ἀρχαῖο ἐλληνικὸ ἐπιστολικὸ ὕφος δὲν ὑπάρχει ἡ προσφώνησις αὐτή, ἀλλὰ ἡ ἑναρξίς τῆς ἐπιστολῆς εἶναι ὁ Α τῷ Β χαίρειν ἢ χαῖρε, ἐταῖρε (νεοελλ.: γειά σου, φίλε). Στὴ νεοελληνικὴ ἡ ἀρκτική ἐπιστολικὴ προσφώνησις ἀγαπητέ φίλε (ἀπευθυνόμενῃ ἀκόμη καὶ πρὸς ἄγνωστον παραλήπτη) καὶ ἀγαπητέ κύριε Χ, εἶναι προφανῶς μεταφραστικὸ δάνειο τῶν γαλλικῶν cher ami καὶ cher Monsieur Χ. Στὴ σουηδικὴ γλῶσσα ἀντὶ τῆς σουηδικῆς λέξεως älskad πού σημαίνει «ἀγαπητέ» χρησιμοποιεῖται στὶς ἐπιστολὰς τὸ kär πού εἶναι τὸ γαλλικὸ cher καὶ προφέρεται ὅπως ἐκεῖνο.

Ἡ ἐννοία σ' ἀγαπῶ ἐκφράζεται μονολεκτικὰ ἢ (καὶ) περιφραστικὰ στὶς διάφορες γλῶσσες. Ἀναφέρομε μόνο τὰ ἰταλικά ἀντίστοιχα, τὸ κοινὸ ti amo καὶ τὸ περιφραστικὸ ti voglio bene (κατὰ λέξι: σὲ θέλω πολὺ), πού θυμίζει τὴν κρητικὴ ἔκφρασι ἀπὸν καλὸ σᾶς θέλει, ἄρα «σᾶς ἀγαπᾷ» πού τὴ λέει ὁ Κρητικὸς ὅταν αὐτοσυσπίνεται σὲ κάποιον, π.χ. Μανόλης Στιβανάκης, κι' ἀπὸν καλὸ σᾶς θέλει (δηλαδὴ εἶμαι ὁ Μ.Σ., πού σᾶς ἀγαπᾷ). Τὸ ἴδιο καὶ ὅταν τελειώνει μία ἀφήγησι, ἕνα παραμῦθι, λέει στὸ ἀκροατήριον τὸ ὄνομά του συνοδευόμενον μ' αὐτὴ τὴν φράσι.

ΕΝΑ ΠΑΣΧΑ ΣΕ ΤΟΥΡΚΙΚΟ ΜΑΧΑΛΑ

Εύρισκόμεθα στό 1890. Οί Ἕλληνες τῆς Τουρκίας ὑπό τήν «κραταιάν αἰγίδα τοῦ Εὐσπλαγχνικωτάτου καί Γαληνοτάτου Ἐνακτος, τῆς σκιάς τοῦ Θεοῦ (zîl - Ἰλλάχ) ἐπί τῆς γῆς, τοῦ Ἀβδούλ Χαμίτ Χάν» διεβίου κακά, ψυχρά κι' ἀνάποδα, ἀλλά, διά νά εἴμεθα δίκαιοι, ἀπελάμβανον κάποιας ἐλευθερίας, οὕτω δέ κατ' ὥρθωσαν νά ἐπιπλεύσουν κοινωνικῶς καί οικονομικῶς, ὥστε καί σχολεῖα λαμπρά νά διατηροῦν καί ναοὺς πλουσίους καί ἀνθηροτάτας ἐπιχειρήσεις.

Στήν Παναγία τοῦ Γαλατᾶ ἐφημέρευεν ὁ γέρων Παῖς Μελέτιος διαμένων μετὰ τῆς οἰκογενείας του εἰς κατοικίαν κειμένην εἰς τό προαύλιον τοῦ Ναοῦ. Ἦτο ἐνάρετος καί εὐσεβής Λευίτης, ἀπολαμβάνων τοῦ σεβασμοῦ καί βαθείας ἐκτιμήσεως τοῦ ποιμνίου του διά τήν εὐλάβειαν καί τόν

ἀσκητικόν βίον καί τήν περιφρόνησίν του πρὸς τό χρῆμα. Διά τόν λόγον δέ αὐτόν διωρίσθη καί ὡς ἐξομολογητῆς τῶν ἐνοριῶν του.

Πλησιάζουν αἱ ἡμέραι τοῦ Χαρμοσύνου Πάσχα. Τό Σάββατον τοῦ Λαζάρου ὁ Μελέτιος, ἐξηντλημένος ἀπό τήν ἀδιάκοπον ἐξομολόγησιν τῶν πιστῶν, ἐπιεῖνα τσαΐ πού τοῦ ἐτοίμασε ἡ παπαδιά καί ἐξάπλωσε στό κρεβάτι. Ὁ ὕπνος τῶν δικαίων δέν ἐβράδυε νά κλείσῃ τά βλέφαρα τοῦ πρεσβύτου, ἐνῶ ἡ γριά παπαδιά ἠσχολεῖτο ἀκόμη μέ τήν τακτοποίησιν τοῦ νοικοκυριοῦ της καί νά βάλῃ τά παιδιά νά κοιμηθοῦν.

Μεσάνυχτα. Ὁ Μελέτιος κοιμᾶται βαθειά, ὅταν ἔξαφνα ἐκτύπησε τό κουδούνι τῆς πόρτας. Ἡ παπαδιά, συνηθισμένη σέ τέτοιες παράκαιρες ἐπισκέψεις, ἐπῆγε ν' ἀνοίξῃ καί ὁ Μελέ-

τιος άφυπνισθείς άνεκάθησε στό κρεβάτι του. Δύο νεαροί καλοενδεδυμένοι καί εύπρεπεΐς έμπήκαν, έχαιρέτησαν μέ σεβασμόν καί τοῦ εΐπαν: «Πάτερ, έχομε έναν άρρωστον έτοιμοθάνατον καί σέ παρακαλούμεν νά κάμης τόν κόπον νά πās νά τόν μεταλάβης».

Δευτέραν λέξιν δέν τούς άάφηκε νά εΐπουν ό Μελέτιος. Μόλις άκουσε γιά έτοιμοθάνατο, σάν νά ήντλησε νέας δυνάμεις, έσηκώθηκε, έφόρεσε, πήρε τό άρτοφόριον καί έννευσε στους νέους νά προηγηθοῦν. Στήν πόρτα έπερίμενεν άμάξι, έμπήκαν καί οί τρεΐς καί έξεκίνησαν. Οὔτε τούς ήρώτησε ποίος ό άρρωστος καί ποῦ κατοικεΐ.

Τό άμάξι άρχισε τόν δρόμο του στά άνισα καλντιρίμια τοῦ Γαλατά, έπέρασε τήν γέφυρα καί κώθηκε στόν δαΐδαλο τών στενών δρόμων τής Σταμπούλ, έκαμεν άρκετήν διαδρομήν καί έσταμάτησε στήν πόρτα ενός μεγαλοπρεποῦς μεγάρου. Ή θύρα ήνοιξεν άθόρυβα καί οί νέοι παρεκάλεσαν τόν γέροντα νά κατέλθῃ καί τόν έβοήθησαν ν' άνεβῇ τίς μαρμά-

ρινες σκάλες, όδηγήσαντες αὐτόν εΐς μίαν πολυτελῆ αΐθουσαν ύποδοχῆς, όπου ένας γέρων σεβάσμιος μολλᾶς μέ κατάλευκη γενειάδα, μέ πολύπτυχο σαρίκι στό κεφάλι καί ποδήρη τζουμπέ, σηκώθηκε καί μέ ένά εύγενέστατο «μπούγιουρουν, έφέντη» (όρίσατε, κύριε) ύπεδέχθη τόν ξένον καί τοῦ ύπέδειξε μιά πολυθρόνα νά καθήσῃ.

Ψύχραιμος ό Μελέτιος δι' όσα παράξενα έβλεπεν, έκάθησεν. Οί νέοι άπεσύρθησαν καί έμειναν μόνον οί δύο πρεσβύτει. Ό Τοῦρκος διέταξε νά φέρουν καφέ καί ή μόνη λέξις πού άπνύθυνε στόν Μελέτιον ήτο «Ραχάτ όλ έφέντημ» (ήσυχάσατε, κύριε). Έπέρασεν άρκετός καιρός. Ό Μελέτιος έπιε τόν καφέ του ήσυχά καί άτάραχος περιμένει νά ΐδῃ τό τέλος τής άσυνήθους αὐτῆς περιπετεΐας.

Κατόπιν ό Τοῦρκος σηκώθηκε καί έννευσε στόν Μελέτιον νά τόν άκολουθήσῃ. Διέσχισαν ένά μακρύν διάδρομον, κατέβηκαν πολλές σκάλες καί τελευταΐα έμπήκαν σέ μιά ύπόγειο έκκλησία. Λαμπροστολισμένη, όλόφωτος, μέ καντῆλες όλόχρυσες, πολυέλαιους

πολυτελεστάτους, μανουάλια μέ μεγάλες λαμπάδες, ωραιότατες εικόνες, τέμπλον θαυμάσιον καί μέσα ἓνα πλῆθος παρδαλόν. Ἄνδρες, γυναῖκες, παιδιά, ἀξιωματικοί, ἀνώτεροι κρατικοί ὑπάλληλοι (πασάδες καί μπέηδες), σαρικοφόροι σεβάσμιοι γέροντες. Κατάπληκτος ὁ Μελέτιος προυχώρησε πρὸς τὴν Ὁραϊαν Πύλνν.

Τότε ὁ ὁδηγὸς του μολλᾷ ἀπευθυνόμενος πρὸς αὐτόν εἰς ἀπαιστον Ἑλληνικὴν, εἶπε: «Πάτερ, σοὺ κάμνουν κατάπληξιν αὐτὰ πού βλέπεις. Μὴν ἀνησυχῆς καθόλου. Ξέρετε ἀπὸ τὴν ἱστορίαν ὅτι ἡ συνοικία τῆς Ἀγίας Σοφίας ἔχει ἀποικισθῆ ἀπο ἐλληνικὰς οἰκογενείας, κυρίως τῆς ἀριστοκρατίας τοῦ γένους καί τῶν γραμμάτων, οἱ ὅποιοι ἐξισλαμίσθησαν βιαίως. Δέν ὑπάρχει λόγος νά ποῦμε πολλά. Οἱ βιαίως ἀλλαξοπιστήσαντες διετήρησαν ἔκτοτε θέσεις ὑψηλὰς εἰς τό Ὄθωμανικόν Κράτος, στόν Στρατόν, στό Ναυτικόν, στήν Διοίκησιν. Δέν ἐλνσμόνησαν ὁμως ποτέ τὴν ἐνδοξον καταγωγὴν των ὡς Ἑλλήνων καί τὴν ἀμώμητον θρησκείαν τῶν πατέρων των. Κρυφά, ὅσο

μποροῦμε, ἐξακολουθοῦμε νά λατρεύουμε τόν Ἰησοῦν Χριστόν καί νά ἐκτελοῦμε τὰ θρησκευτικά μας καθήκοντα. Καί ὡς Ἑλλήνες μουσικά βοηθοῦμε τό Πατριαρχεῖον σέ στιγμές κρίσιμες. Αὐτό ὀλίγοι τό ξεύρουν. Καταλαβαίνει πὼς εἴμεθα ὑποχρεωμένοι στά φανερά νά φαινόμεθα φανατικοί μωαμεθανοί, γιὰ νά μή δώσωμε λαβὴν σέ παρεξηγήσεις. Κάθε χρόνο ὁμως μαζευόμεθα ἐδῶ νά ἐξομολογηθοῦμε σάν Χριστιανοί, νά μεταλάβωμε καί νά ἐορτάσωμε τό Πάσχα. Ἐφέτος ἐσὺ θά εἶσαι ὁ σεβαστός ἐφημέριός μας καί μαζύ θά ἐορτάσωμε τὰ Πάθη καί τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ. Εἴθε κἄποτε ἐλεύθεροι κι' ἐμεῖς νά συνεορτάσωμε μέ τούς ἀδελφούς μας τὰς ἀγίας αὐτὰς ἐορτάς».

Ο Μελέτιος ἔμεινε ἀναυδος. Μέ δάκρυα στοὺς ὀφθαλμούς νύλλογνσε τούς καρτερικούς ἐκείνους μάρτυρας τῆς πίστεως καί ἀδιστάκτως ἤρχισε τό ἐθνικοθρησκευτικόν ἔργον του.

Η οἰκογένεια τοῦ Μελετίου ἀννσύχνησε διὰ τὴν παράτασιν τῆς ἀπουσίας του καί εἰδοποίησαν τό Πατριαρχεῖον. Ἐκεῖ ὁμως

τήν καθοσύχασαν καί συνέστησαν νά μή ἀναφέρῃ τήν ἀπουσίαν εἰς τήν Ἀστυνομίαν, συγχρόνως δέ ὁ ἐλληνικός τύπος ἐλάμβανε μυστικάς ὁδηγίας νά μή ἀναφέρῃ τίποτε διά τήν ἀπαγωγήν τοῦ Μελετίου.

Τήν ἐβδομάδα τῶν Παθῶν ὁ Μελέτιος ἦτο ἀπασχολημένος εἰς τό νά ἐξομολογήσῃ καί μεταλάβῃ τοὺς Κρυφοχριστιανούς εἰς τήν ὑπόγειον κρυφήν Ἐκκλησίαν. Ἰερουργήσῃ καθ' ὅλας τὰς τελετάς τῆς ἐβδομάδος καί τήν λαμπροφόρον Ἀνάστασιν μέσα σέ μιάν ἀτμόσφαιραν ἀρρήτου θρησκευτικῆς ἀνατάσεως. Ὁ γέρον ἱερεὺς ἐνόμιζεν ὅτι ὠνειρεύετο καί παρευρίσκετο εἰς μιάν θείαν μυσταγωγίαν, τήν ὁποίαν δέν ἐφαντάσθη ποτέ.

Ηὐλόγησε τοὺς καρτερικούς Χριστιανούς, ἐνεθάρρυνεν αὐτοὺς εἰς τόν μαρτυρικόν ἀγῶνα τῶν καί ἐστερέωσεν αὐτοὺς εἰς τήν θρησκείαν, τήν ὁποίαν ἀπαρασάλευτως καί μέ μυρίους κινδύνους ἐτήρουν. Καί ὅσον περισσότερο

ἤρχετο εἰς ἐπαφήν μαζύ τῶν, τόσον περισσότερο ἠσθάνετο τον ἑαυτόν του ὑπερήφανον, διότι ἦτο Ἕλληνας καί εἶχε τοιοῦτους γενναίους καί ἀκαταβλήτους ἀδελφούς.

Τήν νύκτα τῆς πρώτης ἡμέρας τῆς Ἀναστάσεως, περί τό μεσονύκτιον, οἱ ἴδιοι νεαροὶ παρέλαβαν τόν Μελέτιον καί τόν ἔφεραν στό σπίτι του.

Πολὺ ὀλίγοι ἦσαν γινώσται τῆς περιπετείας αὐτῆς τοῦ Μελετίου καί τό πρᾶγμα ἐτηρήθη, ὥς ἦτο φυσικόν, μυστικόν... Πόσον ὁμως ὀμιλεῖ τοῦτο στήν καρδίαν κάθε Ἕλληνας καί πόσον ὑπερήφανοι πρέπει νά εἴμεθα διὰ τοὺς ἡρώας αὐτοὺς ὁμοεθνεῖς μας, οἱ ὁποῖοι διατηροῦν ἀσβεστον τήν λαμπάδα τῆς Χριστιανοσύνης καί δέν ἐλησμόνησαν τόν ἐθνισμόν τῶν. Πραγματικοὶ μάρτυρες τῆς πίστεως.

Π. Η. Μελανοφρύδης

(Ποντιακὴ Ἑστία 13,
1962, σελ. 6.587 - 6.589)

ΕΠΙΣΤΟΛΗ

ΔΕΙΓΜΑ ΕΚΤΙΜΗΣΗΣ ΤΩΝ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ ΜΑΣ

Σεβαστέ κ. Διευθυντά,

Στα Γιάννενα που σπουδάζω πληροφορήθηκα πρόσφατα ότι οι μαθητές των Εκπαιδευτηρίων «Απόστολος Παύλος», στα οποία είχα την τιμή να φοιτήσω επί πενταετία (και να τελειώσω σ' αυτά τη Μέση Εκπαίδευση με άριστο αποτέλεσμα), στις 23 Μαρτίου θα πραγματοποιούσαν στην αίθουσα εκδηλώσεων Κέντρου Νεότητας Κορίνθου εορταστική εκδήλωση σχετική με την μεγάλη Ελληνική Επανάσταση του 1821.

Νοσταλγούσα από καιρό να ξαναβρεθώ στο Σχολείο από το οποίο έχω υπέροχες και αξέχαστες αναμνήσεις. Για το λόγο αυτό αποφάσισα να θυσιάσω ένα τριήμερο από τις σπουδαστικές μου υποχρεώσεις, προκειμένου να βρεθώ κοντά στα προσφιλή μου πρόσωπα και να απολαύσω τα όσα θα μας πρόσφερε η εορταστική εκδήλωση με τους παλιούς μικρότερους συμμαθητές μου και με τη συνδρομή των σεβαστών μας Εκπαιδευτικών. Και ήδη βρέθηκα, χθες βράδυ, στην αίθουσα Νεότητας Κορίνθου, απολαμβάνοντας την ωραία εκδήλωση των Εκπαιδευτηρίων μας.

Το πρόγραμμα της γιορτής άρχισε

με τον Βυζαντινό κατανυκτικό Ύμνο «Τη Υπερμάχῳ Στρατηγῶ» και με την τεκμηριωμένη σύντομη εισήγηση της Καθηγήτριας κ. Ελισάβετ Φωτοπούλου με θέμα: «Κρυφό σχολείο, μύθος ή αλήθεια;».

Παρακάμποντας τα άλλα μέρη της εκδήλωσης, θέλω να σταθώ στο θεατρικό έργο «Ο Γέρος του Μοριά», που με πολλή επιτυχία απέδωσαν οι μαθητές των Εκπαιδευτηρίων μας. Το έργο αποτελεί ιστορική αναδρομή στην ζωή του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη. Ξεκίνησε με αναφορά στα παιδικά χρόνια του μικρού Θεωρή και στον τρόπο με τον οποίο παρέλαβε τα νήια της κλεφτοφαιδρίας των Κολοκοτρωναίων. Στην συνέχεια απολαύσαμε σκηνή με πρωταγωνιστές τους Τούρκους αξιωματούχους, κατά την οποία ο Δράμαλης πήρε την απόφαση να εξορμήσει στην Πελοπόννησο. Οι καταστάσεις έδειχναν ότι και πάλι η Πελοπόννησος θα καταλαμβάνόταν από τους Οθωμανούς. Ο Κολοκοτρώνης με την θρυλική αντίσταση και τη μάχη που έδωσε στα Δερβενάκια κατέστρεψε τη στρατιά του Δράμαλη. Η παρέα του θεατρικού το απέδωσε το σημείο αυτό με τον καλύτερο δυνατό τρόπο. Το θεα-

τρικό στη συνέχεια μας πήγε λίγο πιο μακριά, σε μια εποχή πολύ πικρή για τον ελευθερωτή του έθνους μας.

Ο Κολοκοτρώνης μαζί με τον αδελφικό του φίλο Πλαπούτα καταδικάζονται και άδικα φυλακίζονται στο Ναύπλιο με την κατηγορία της εσχάτης προδοσίας(!!!). Μέσα στην φυλακή ενθymούνται μαζί αξέχαστες στιγμές εθνικής περηφάνιας, πολέμους, μάχες, νίκες. Τον Πλαπούτα τον εξοργίζει το αίσθημα της αδικίας και αρχίζει να διαμαρτύρεται στον Κολοκοτρώνη. Σε αυτές τις στιγμές φαίνεται η ανεκτικότητα και το εξαίρετο ήθος του Γέρου του Μοριά. Βρισκόμενος στην φυλακή, δεν αιχμαλωτίζεται η ψυχή του από τη μνησικακία, υπερβαίνει την αδυναμία και ελπίζει στην δικαιοκρισία του Θεού ότι θα τους ανταμείψει τελικά και ότι θα βγουν από τη φυλακή. Όπως και έγινε.

Πολύς ο κόσμος. Χωρίς υπερβολή, συμμετείχαν στην εκδήλωση περισσότεροι από 250 θεατές, οι οποίοι με παρατεταμένα χειροκροτήματα εξέφραζαν την επιδοκιμασία και τη χαρά τους για την άψογη εκτέλεση του έργου. Το έργο μάς χάρισε στιγμές ηρωισμού και παλικαριάς αλλά και πίστης στον μεγαλοδύναμο Θεό. Καθώς κοιπούσα τον κόσμο να χειροκροτεί και να χαίρεται για το ωραίο αποτέλεσμα που απέδωσαν

όλοι οι μαθητές μας, αναλογιζόμουν την ανάγκη που έχει ο κόσμος που ζει σε αυτή την ανθελληνική κοινωνία για τέτοιες εκδηλώσεις, που συμβάλλουν στην ανύψωση του χρέους και του πατριωτικού φρονήματος.

Τα Εκπαιδευτήρια «Απ. Παύλος», τόσο στα χρόνια που φοιτούσα, όσο και σήμερα, είναι καταφανές πως έχουν αποσπάσει την εκτίμηση της κοινωνίας της Κορίνθου όσο και του ευρύτερου κοινού της περιοχής για το υπέροχο μορφωτικό και παιδαγωγικό έργο που επιτελούν. Είμαι βέβαιος πως αν υπήρχαν τέτοια σχολεία με τόσο υψηλή πνευματική και μορφωτική στάθμη, η πατρίδα μας δεν θα βρισκόταν ποτέ σ' αυτό το χαμηλό πνευματικό επίπεδο που βρίσκεται σήμερα. Θα διέθετε Παιδεία άξια της αποστολής της, η οποία, ασφαλώς, θα επηρέαζε ευεργετικά την κοινωνία μας.

Είθε ο Θεός να φωτίζει τους πολιτικούς και πνευματικούς ηγέτες μας να ανανήψουν το ταχύτερο, ώστε να ανυψωθεί η Ελλάδα μας στο μεγαλείο και στη δόξα που η λεβεντογενιά της Μεγάλης Ελληνικής Επανάστασης του '21 της χάραξε.

Γιάννης Δ. Μπάκος,

Φοιτητής Πληροφορικής

Παν/μίου Ιωαννίνων,

Απόφοιτος των Εκπ. «Απ. Παύλος»

ΘΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ

ΣΕ ΔΟΥΛΕΙΑ ΝΑ ΒΡΙΣΚΟΜΑΣΤΕ!

Όταν **ή κα Διαμαντοπούλου** έπέισθη ότι δέν εἶναι εὐκο-
λη ή ολοκληρωτική κατάργηση τοῦ μα-
θήματος τῶν Θρησκευτικῶν, ὅπως έπιζη-
τοῦσε, σκέφθηκε νά ακολουθήσει ἄλλην
ὁδόν καί ἄρχισε νά λανσάρει διαφορε-
τικήν αντιμετώπιση τοῦ θέματος, βοηθου-
μένη πρὸς τοῦτο καί ἀπὸ «εἰδικούς συμ-
βούλους». Ἐπρότεινε δηλαδή νά διδά-
σκεται μὲν ὑποχρεωτικά τὸ μάθημα αὐτὸ
ἀλλὰ ὡς θρησκευολογία, πού σημαίνει νά
διδάσκονται ὅλες οἱ θρησκείες, συμπερι-
λαμβανομένης καί τῆς διδασκαλίας κατὰ
τὸ χριστιανικὸ ὀρθόδοξο δόγμα. Διὰ τοῦ
τρόπου αὐτοῦ, ἰσχυρίσθηκαν οἱ «εἰδικοί
σύμβουλοι», θὰ διεσώζετο ὁ ὑποχρεω-
τικὸς χαρακτήρας τῆς διδασκαλίας τοῦ μα-
θήματος τῶν Θρησκευτικῶν καί ἔτσι, ἥλπι-
σαν, ὅτι θὰ ἔπauαν οἱ ἀντιρρήσεις διὰ τὴν
κατάργησή του.

Ἀλλὰ καί **ή πρόταση** αὐτὴ οὔτε σο-
βαρὴ οὔτε σύμφωνη πρὸς τὸ Σύ-
νταγμα εἶναι. Σοβαρὴ δέν εἶναι διότι ή δι-
δασκαλία ὅλων τῶν θρησκειῶν, μὲ ἄγνω-
στον εἰς ποῖας ἀπ' ὅλες θὰ δίδεται ἰδιαίτε-
ρα βαρύτης, θὰ ὀδηγήσει μετὰ βεβαιότητος
εἰς οὐσιαστικὴν κατάργηση τοῦ μαθήματος
τῶν Θρησκευτικῶν κατὰ τὸ ὀρθόδοξο χρι-
στιανικὸ δόγμα. Ἐξ ἄλλου, τὸ Συμβούλιο
τῆς Ἐπικρατείας (ΣτΕ) ἔχει διακηρύξει μὲ
τρεῖς (3) ὁμόφωνες ἀποφάσεις του ὅτι τὸ
μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν πρέπει, σύμ-
φωνα μὲ τὸ Σύνταγμα, νά διδάσκεται στὰ
σχολεῖα σύμφωνα μὲ τὸ ὀρθόδοξο χρι-
στιανικὸ δόγμα καί νά εἶναι ὑποχρεωτικὸ
γιὰ τοὺς ὀρθοδόξους μαθητές. Ἡ πρότα-
ση γιὰ θρησκευολογικὴ διδασκαλία ἀπο-
κρούεται κατηγορηματικά καί ἀπὸ τὸ Ἀνώ-
τατο Δικαστήριον τῶν ΗΠΑ ὑπὸ διαφορε-
τικὴν βεβαίως ἐκεῖ αἰτιολογίαν, ἐνισχύου-

σαν ὅμως ἐξ ἀντιδιαστολῆς τὴν αἰτιολογία
τῶν ἀποφάσεων τοῦ ΣτΕ (Βλ. περὶ ὅλων
αὐτῶν ἐφημ. «Ἐστία» τῆς 14-1-2011).

Ἐπειδὴ ὅμως καί ή προσπάθεια
αὐτὴ τῆς κας Διαμαντοπούλου
προσέκρουσε σὲ ἀντιδράσεις, τὸ Ὑπουρ-
γεῖον Ἐθνικῆς Παιδείας (μὲ συγχωρεῖτε
γιὰ τὴν χρησιμοποίηση τῆς «ἀντιδημοκρα-
τικῆς» λέξεως «Ἐθνικῆς»), ἤθελε νά πῶ
ἀπλῶς «Παιδείας καί Διὰ Βίου Μάθησης»
(ὄχι μαθήσεως), ἐσκέφθη νά προχωρήσῃ
στὴν κατάργηση τοῦ μαθήματος τῶν Θρη-
σκευτικῶν ἐν μέρει. Εἰδικότερα, στὸ πλαι-
σιο τοῦ πολυδιαφημισμένου «Νέου Λυκεί-
ου» καί σύμφωνα μὲ τῆς δημοσιευθεῖσας
διὰ τοῦ Τύπου καί μὴ διαψευσθεῖσας μέ-
χρι σήμερα πληροφορίες τὸ μάθημα θὰ
διδάσκεται ὑποχρεωτικά (δέν διευκρινίζε-
ται ὅμως ἐὰν θὰ διδάσκεται κατὰ τὸ ὀρθό-
δοξον χριστιανικὸ δόγμα) μόνον στὴν Α΄
τάξη τοῦ Λυκείου. Στὴν Β΄ τάξη θὰ διδά-
σκεται ὡς ὑποχρεωτικὸ ὄχι τὸ μάθημα τῶν
Θρησκευτικῶν ἀλλὰ τὸ μάθημα «Θρη-
σκεία καί Κράτος». Καί τέλος, στὴν Γ΄ τάξη
τοῦ Λυκείου θὰ διδάσκεται τὸ ἴδιο μάθη-
μα ὡς μάθημα ἐπιλογῆς καί ὄχι ὡς ὑπο-
χρεωτικὸ. Μὲ ἄλλα λόγια, «ἄλλαξε ὁ Μα-
νωλίδης καί ἔβαλε τὰ ροῦχα του ἀλλιῶς». Κατόπιν ὅλων αὐτῶν, εὐλόγα ἀναρωπιέται
κάθε Ἑλληνας πολίτης, ἀκόμα καί αὐτὸς
πού δέν ἔχει ἀντιρρήσεις γιὰ τὴν κατάργη-
ση τοῦ μαθήματος τῶν Θρησκευτικῶν: Γιὰ
ποῖον ἄραγε λόγον ἐπιμένει ή κα Διαμα-
ντοπούλου στὴν ἔμμεση κατάργηση αὐτοῦ
τοῦ μαθήματος πού θὰ θέσει σὲ κίνδυνον
τὴν ἐθνικὴ ταυτότητα τῶν Ἑλλήνων; Σὲ τί
τὴν ἐνοχλεῖ ή διδασκαλία του; Ποιὸς εἶναι
ὁ σκοπὸς τὸν ὁποῖον ἐπιδιώκει ή ἐντολὴς
ποιῶν ἐκτελεῖ; Ὑπάρχει κάποιο σχέδιο;

Ἐς μᾶς δώσει κάποια ἀπάντησιν καὶ ἡ ἀπάντησιν αὐτὴ εἶναι ἐπὶ τοσούτον ἀναγκαία, διότι ὑπάρχει καὶ μία προῖστορία. Εἰδικότερα ὅταν τὸ 1975 ὁ Κων. Καραμανλῆς προσεπάθησε νὰ θεσπίσει χωρισμὸ Κράτους καὶ Ἐκκλησίας, ἀπειλώντας τὸν Μακαριστὸ Ἀρχιεπίσκοπο Σεραφεῖμ μὲ τὴν φράση «θὰ χωρίσουμε τὰ τσανάκια μας», ὅποτε θὰ κατηργεῖτο καὶ τὸ μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν, ἀπέτυχε παταγωδῶς, ὅπως ἀπέτυχαν καὶ μεταγενέστερες προσπάθειες κατὰ τὴς Ἀναθεωρή-

σεις 1986 καὶ 2001 τοῦ Συντάγματος. Γιατί λοιπὸν ἐπανέρχεται σήμερα ἡ κα Διαμαντοπούλου ἐπὶ τοῦ θέματος; Ποιὸς λόγος τὸ ἐπιβάλλει; Ποῖος τὸ ζητεῖ;

Θὰ εἶμαι πολὺ ἀφελὴς ἐὰν πιστεύω ὅτι ἡ κ. Διαμαντοπούλου θὰ μᾶς δώσει κάποιαν ἱκανοποιητικὴν ἀπάντησιν;

Ἀναστάσιος Ν. Μαρίνος, Δρ Ν.
 Ἀντιπρόεδρος τοῦ ΣτΕ ἐ.τ.
 (εφ. «Ἑστία», 7.4.11)

ΑΡΘΡΟΝ ΠΟΛΙΤΙΚΟΝ

Στὴν Κυβέρνησίν μας ἦλθε ἀναστάτῳσις μεγάλη,
 ὅλα μας τὰ Ὑπουργεῖα ἄνω κάτω εἶναι πάλι.
 Ἔδωσαν τοῦ Καλλιγᾶ μας τὰ παπούτσια εἰς τό χέρι,
 καὶ παράσημο καινούργιο ὁ Τρικούπης τοῦ προσφέρει,
 μήπως ἔτσι τὸν τιμήσει καὶ μ' αὐτό τὸν καλοπιάσει,
 κι ἀπὸ τὴν πολλὴν του φούρκα καμμιὰ ὥρα νὰ μὴ σκάσει.

Ὅλα ροῖδο θέ νὰ γίνουν κι ὁ στρατός μας ὁ γενναῖος
 θέ ν' ἀλλάξει, θὰ προκόψει, καὶ θὰ γίνει ὁλος νέος.
 Εἰς τό κάθε τάγμα μόνο δυὸ στρατιῶτες θ' ἀπομείνουν,
 κι ὁλ' οἱ ἄλλοι ταγματάρχαι κι ἀρχιστράτηγοι θὰ γίνουν.
 Κι ἂν τῶν Τσοῦσηδων ὁ Τσοῦσης μᾶς ξανάλθει καμμιὰ μέρα,
 στρατηγούς θέ ν' ἀπαντήσῃ ἀπὸ πέρα ἕως πέρα.

Θέ νὰ βγοῦν μεταρρυθμίσεις κι ἀπ' τὴ μύτη τοῦ Λομπάρδου,
 οἱ ἰδέες θὰ κτυποῦνται σάν τίς μπάλες τοῦ μπιλιάρδου,
 θὰ γεμίσει μὲ παράδες τό Δημόσιο Ταμεῖο,
 καὶ ἀκόμη θέ νὰ κάμουν στό Δαφνί Φρενοκομεῖο,
 καὶ θὰ τρέχει κάθε βίδα ἐκεῖ ἔξω γιὰ νὰ γιάνει,
 κι ἴσως βάλουν ἐκεῖ πέρα ὑπουργό τὸν Δεληγιάννη.

Θέ νὰ λείψουν τὰ δελτία, καὶ οἱ λωποδύτες πιά
 δέν θὰ κλέβουνε μὲ τόση φοβερὴ ἀδιαντροπιά.
 Τέλος πάντων, κύριοί μου, γιὰ νὰ μὴ πολυλογῶ,
 ἡ πατρίς μας θέ νὰ πιάσῃ ἀπ' τὰ νύχια τό λαγό.

Γεώργιος Σουρῆς (1883)

εκπαιδευτήρια (ΣΤΟΝ ΙΣΘΜΟ ΤΗΣ ΚΟΡΙΝΘΟΥ)
«ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΠΑΥΛΟΣ»

(Γυμνάσιο - Λύκειο)

www.apostolospavlos.gr

ΟΣΟΙ ΑΝΑΖΗΤΑΤΕ:

- Περιβάλλον μαθητών με διάκριση στη μόρφωση και τη συμπεριφορά
- Εκπαιδευτικούς με ήθος και κατάρτιση
- Αγωγή στηριγμένη στις αιώνιες αξίες του έθνους μας.

Ελάτε να γνωρίσετε τα Εκπαιδευτήριά μας.

**Οι εγγραφές σε όλες τις τάξεις για το σχολικό έτος 2011-2012
έχουν αρχίσει.**

τηλ.: 27410 - 29663 , Κιν: 6932 659820

fax: 27410 - 75727, e-mail: grammateia@apostolospavlos.gr